Deschiderea dosarelor Securităţii pag. 8-10

Nr. 41 (399), 14 - 20 octombrie 1997

22

ANUL VIII

Gabriel Liiceanu „Reforma ar fi trebuit să înceapă cu legea accesului la dosare“

INTERVIUL SĂPTĂMÂNII

pag. 12-13

Şomaj, locuri de muncă, pensii

Alexandru Athanasiu, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale

Severin pro şi contra

comentarii de Emil Hurezeanu, Şerban Orescu, Gabriel Andreescu

pag. 3-4

Gabriela Adameşteanu: Consiliul Europei adus la zi

pag. 6

George Pruteanu îi răspunde lui Gabriel Andreescu

pag. 11

RODICA PALADE

Preţul Ministerului de Externe

Să admitem că ministrul de Externe, Adrian Severin, n-ar fi rămas la jumătatea drumului şi, urmînd procedeul de a semnala în presă că *„doi–trei directori ai unor cotidiane de mare tiraj sînt agenţi străini, că vreo doi şefi de partid celebri, şi chiar preţuiţi, sînt şi ei agenţi străini bine finanţaţi din afară, că vreo cîţiva «mari luptători pentru drepturile omului» sînt foşti informatori ai securităţii, că vreo cîţiva «mari combatanţi anticorupţie» au făcut matrapazlîcuri“*, ar fi mers pînă la capăt, astfel încît, tot în presă ar fi dezvăluit probele şi numele celor incriminaţi. Căci reproşul major formulat şi la această oră, după trei săptămîni de scandal, atît de ziarişti, cît şi de politicieni este că Adrian Severin nu şi-a însoţit prima afirmaţie publică de a doua – tot publică –, în care să prezinte nume şi probe. (E drept că, între timp, SIE a primit „materialul şi informaţiile“, iar la SRI, Adrian Severin „a predat un material“.)

Să admitem, deci, că numele directorilor de ziare, ale şefilor de partid, ale activiştilor în drepturile omului şi ale luptătorilor anticorupţie incriminaţi de „probele indiscutabile“ ale lui Adrian Severin, chiar dacă nu juridice, cum a declarat ulterior, sînt cunoscute, iar persoanele respective, în anchetă. Că, fiind izolaţi prin numire şi deferiţi organelor competente, viaţa politică, presa, segmentul civic şi cel al justiţiei au fost eliberate de suspiciunea generalizată, iar societatea noastră a fost salvată din *„noroiul zilnic“*, prilej cu care simţămîntul moral ultragiat al lui Adrian Severin şi-a regăsit împăcarea.

Dacă am admite toate acestea, problema care ar rămîne, la fel de importantă ca şi producerea probelor (care nu numai că nu a avut loc, dar se anunţă a fi un proces la fel de întortocheat şi de misterios ca al teroriştilor), este cea a legitimării gestului. Cu alte cuvinte, fără să informeze în prealabil partidul căruia îi aparţine, guvernul în care este vice-premier şi Consiliul de Apărare al Ţării, al cărui membru marcant este, poate un ministru de Externe să se adreseze presei cu asemenea declaraţii? Ne amintim că, pentru o iniţiativă similară, Valerian Stan, şeful Departamentului de Control al Guvernului, a fost demis. Rezultă, prin urmare, că în logica guvernamentală asemenea acţiune nu numai că nu este admisă, ci că ea se cere grabnic sancţionată. În cazul Severin, însă, Guvernul s-a mulţumit cu un comunicat confuz în care se arăta preocupat doar de conţinutul declaraţiilor (ce se cer verificate etc.), şi nu de autorizaţia pe care un membru al cabinetului, al doilea după premier, o are sau nu o are de a apărea astfel în public, producînd turbulenţe atît în relaţiile interne ale ţării, cît şi în cele externe. Mai mult, circulă în prezent periculoasa scuză după care, dacă unul sau doi sau şapte miniştri au gafat, gafa celui de-al optulea poate fi şi ea îngăduită. La care se adaugă o măsură la fel de falsă: meritele trecute ale ministrului de Externe ar împiedica sau, în orice caz, ar relativiza judecarea erorii actuale. Firească, în politică se măsoară mai întîi cîştigul (cu toate că, în explicaţiile date gestului său, ministrul de Externe a insistat asupra **moralei**) şi-am fi înclinaţi să credem că acest fapt îl are în vedere Guvernul în cazul Severin. Numai că, o declaraţie neaşteptată a lui Victor Boştinaru (PD) cum că *„MAE este în curtea PD“* şi că *„ideea demiterii lui Adrian Severin este nefericită şi uşor nepregătită“* trimite la un cu totul alt calcul care se face acum la Palatul Victoria: cel al algoritmului ce se dovedeşte a fi deasupra tuturor principiilor. Opinia publică nu-şi mai face iluzia că, după succesive cedări, cînd în faţa minerilor, cînd în faţa elevilor, în cazul Severin, Guvernul îşi va redescoperi peste noapte autoritatea şi va tranşa exemplar, nu numai pentru prezent, dar mai ales pentru viitor, întreaga afacere. Căci, între altele, cazul Severin are darul de a aduna, ca pe o lamelă de microscop, toţi virusii care asaltează în prezent corpul şi aşa slăbit al societăţii noastre.

Este momentul, cu alte cuvinte, să aflăm de la guvernanţii noştri (şi chiar de la preşedinte) cît preţ pun ei pe o instituţie ca MAE, care funcţionează după o bine codificată regulă a jocului, doar vremelnic condusă de un ministru, şi cît pe un algoritm, din punctul de vedere al istoriei, neînsemnat.

SĂPTĂMÂNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 16 pagini ● 1.200 lei

NOILE PREŢURI ALE ABONAMENTELOR

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **7.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **55%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:

- **11.500 lei** pe 3 luni (reducere **26%**), cu expediere la domiciliu;
- **9.500 lei** pe 3 luni (reducere **39%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti*. Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Scrisoare deschisă degeaba

Fac parte din cea mai pîrlită categorie socială: sînt profesor. Iar în cadrul ei sînt dublu pîrlit, întrucît predau matematica. Făcînd suma, devin, care va să zică, triplu vinovat. Acest fapt îl ştiu de cînd m-am născut. Tatăl meu, şi el tot profesor de maté, şi cu mine am demonstrat toată viaţa două lucruri: teorema lui Pitagora şi că nu sîntem vinovaţi. Nu contează de ce; doar atît: că nu sîntem vinovaţi.

La telejurnalul PRO TV din noaptea zilei de 2 septembrie, d-l ministru al Învăţămîntului ne-a servit un soi de poveste în care 600 de miliarde de lei urmează a fi date sub formă de supă, rechizite şi diverse elemente de îmbrăcăminte celor 500 de mii de elevi aflaţi sub 1 pe 2 din salariul mediu brut pe economie. Demonstraţia domniei sale era complet aiuritoare şi cuprindea, pe lîngă elementele de îmbrăcăminte, şi o licitaţie cu mai multe iiintreprinderi aflate din belşug pe teritoriul patriei noastre multilateral tranzitat. Auzindu-i acel i din i la începutul iiintreprinderii, nu mi-am putut reţine imboldul de-a verifica dacă domnia sa este chiar ministrul iiinvăţămîntului. Şi chiar este.

Cînd tatăl meu a terminat prima facultate (Filozofia – *Magna Cum Laudae*), un profesor de matematică avea 20 de mii de lei salariu, iar oul era 1 pe 2 lei. Costa, adică, cincizeci de bani. Dacă facem împărţirea şi apoi înmulţirea, ar însemna ca profului din România de azi să-i rămînă de cheltuială una mie dolari pentru diverse elemente de îmbrăcăminte. Despre acest aspect al reformei iiinvăţămîntului, domnul ministru se pare că n-a mai avut timp să vorbească la acel telejurnal. În anul de graţie 1997, soţia mi-a cumpărat două elemente de pantofi, cu 50.000 de lei amîndouă elementele. Pentru serbarea începutului de an şcolar '97–'98, mai mulţi elevi din clasa unde am fost diriginte şi-au cumpărat adidaşi cu 500.000 (cinci sute de mii) de lei elementul. Dar am un mare noroc: ratînd, în vară, depunerea dosarului, am scăpat, în toamnă, de primirea unor aprecieri de genul: *„Ce pantofi meseriaşi aveţi, dom'profesor!"*

Liviu A.,
fost-prof.-supl.-de-maté

Distinsă doamnă Gabriela Adameşteanu,

Permiteţi-mi să adresez, prin intermediul generoasei rubrici „Curier 22", atît în nume personal, cît şi în cel al prietenilor mei, mulţumiri domnului Dan C. Mihăilescu pentru „Corespondenţa Mircea Eliade-Emil Cioran" din nr. 25 al revistei. *„Frumoase şi miezoase"* e puţin spus, totuşi. Este absolut tulburătoare imaginea unui Mircea Eliade progresînd în dezgustul faţă de cultură şi literatură, aşteptînd prăbuşirea apocaliptică a unei Europe sastisite de prostie, lichelism, luciferism, confuzie. Un Eliade dorind să scrie o Carte (*„ultima mea carte"*) asupra Adevărului metafizic, tradiţional, neeuropean, singurul în care a crezut. O informaţie extraordinară este cea privitoare la *Jurnalul* inedit al lui Emil Cioran, programat să apară la Gallimard. Poate domnul Dan C. Mihăilescu este în măsură să ne ofere unele amănunte despre această carte: ce fel de jurnal este? În ce perioadă a fost scris? Ar fi interesant de ştiut raţiunile pentru care Emil Cioran a recurs la jurnal, el care a vorbit atît de intens şi deschis despre sine. Un lucru lăudabil ar fi aducerea-n discuţie a seducătoarei personalităţi a lui Aurel Cioran, a cărui prezenţă în filmul realizat de Sorin Ilieşiu şi Gabriel Liiceanu a fost întru totul remarcabilă. Cît despre problema adeziunii lui Emil Cioran la mişcarea de extremă dreaptă din România interbelică, resuscitată şi de biografia lui Patrice Bollon, chestiunea consider că merită discutată amplu şi la noi, deşi „răul absolut" pentru noi nu a fost fascismul. Îmi amintesc cu amărăciune de un text al lui Edgar Reichmann, *„Les égarements et le remords d'un intellectuel"*, apărut în *Le Monde* la două zile după moartea lui Cioran. Nici atunci intelectualitatea noastră nu a avut reacţie. Cum, de altfel, o remarcabilă analiză a filosofiei cioraniene, întreprinsă de H.-R. Patapievici în revista *Euphorion* (1/1996), nu a stîrnit nici un ecou în rîndurile admiratorilor.

Cu respect,

Sorin Vidan, ziarist
Turnu Severin, 27 august 1997

Nevoia de identitate a TVR se resimte cu acuitate – fapt reflectat şi de dezbaterea organizată de către revista *„22"*.

Faimoasele controverse în jurul „grilei de vară" nu reprezintă decît un simptom al unei crize mai adînci: cea referitoare la rolul unei televiziuni publice în condiţiile extrem de dificile ale perioadei de tranziţie ce au condus la pierderea punctelor stabile de reper, la coexistenţa unor mentalităţi perimate, conservatoare, cu cele „sălbatice" – tributare momentului – şi, în sfîrşit, cele „deschise", ce permit intrarea pe făgaşul normalităţii.

În această situaţie se resimte nevoia unei strategii care să depăşească, pe de-o parte, dificultăţile legate de dictatul momentului: grava criză financiară, provizoratul conducerii, creşterea îngrijorător de mare a audienţei posturilor particulare în comparaţie cu postul naţional; iar pe de altă parte, să ţină seama de cerinţele momentului – în sensul larg al cuvîntului –, contribuind la înţelegerea lui.

Ca parte componentă a industriei culturale, televiziunea presupune asigurarea unei echilibrări între criteriile comerciale şi cele ale creaţiei propriu-zise, acestea opunîndu-se – din principiu sau de regulă – vandabilităţii, facilităţii, aplatizării. Tensiunea dintre aceşti doi poli siliţi să coexiste nu poate fi înlăturată, dar poate fi ţinută în cumpănă.

În situaţia de faţă, în care cheltuielile depăşesc substanţial veniturile, s-a absolutizat rolul publicităţii, care, din element secundar într-o televiziune naţională, a fost socotit determinant în alcătuirea programelor, stricînd fragilul echilibru dintre cerinţele legate de rolul social-cultural al televiziunii şi aspectul său economic.

Ca televiziune publică, TVR nu poate fi o televiziune pur comercială şi nici măcar eminamente comercială, aservită exclusiv cerinţelor momentane ale pieţei, identică cu televiziunile comerciale cu care, deci, nici nu trebuie comparată decît în măsura referirii la calitatea programelor.

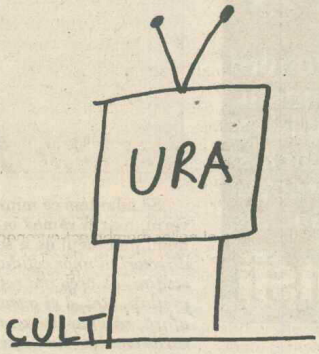

Problema constă în găsirea căilor de ridicare a audienţei, fără a renunţa la obiectivele informativ-formative.

În ceea ce priveşte audienţa, departe de a nega rolul sondajelor de opinie, înclin să cred că, în acest domeniu, ar fi necesară constituirea acestora în funcţie de multiple criterii menite să spargă omogenitatea publicului şi să-l diferenţieze pe grupe de telespectatori.

Cu totul de acord cu d-na Alina Mungiu că televiziunea *„trebuie să facă educaţie ştiinţifică şi civică"*; nu pot să-i împărtăşesc însă *„scepticismul faţă de cultura prin televiziune"*. În afară de faptul că, după cum ştie dînsa prea bine, educaţia civică şi ştiinţifică fac parte din ceea ce se înţelege astăzi prin cultură în sens larg (poate că în cadrul discuţiei s-ar preciza şi semnificaţia pe care o conferim noţiunii de cultură, evitînd astfel neînţelegerile).

Prezenţa la televiziune a literaturii, teatrului, muzicii etc. reprezintă un pas important spre naşterea şi creşterea apetitului pentru contactul nemijlocit cu acestea. Aş menţiona exemplul ultracunoscut al serialelor de bună calitate – *Forsyte Saga*, de pildă – care conduc la creşterea masivă a operei literare care le-a inspirat. De altfel, canalele de formare culturală a individului sînt multiple şi convergente.

Desigur, posesorul culturii „înalte" va prefera un concert simfonic „pe viu" sau un spectacol de teatru în sală, dar a merge consecvent pe această linie înseamnă a nega specificitatea culturii de masă, în speţă a televiziunii, ca instrument util şi eficace de apropiere a spectatorului de marea cultură, în ciuda numeroaselor sale determinaţii negative. Dificultatea constă în a respecta cerinţele „culturii imaginii", a-i conferi ritmul şi substanţa care îi sînt proprii. În acest sens, cred, împreună cu d-na Alina Mungiu, că o serie de *„talk-show"*-uri realizate la TVR au rămas tributare culturii scrise, ceea ce le scade din eficienţă. Măiestria creatorilor de emisiuni constă tocmai în a respecta specificul mediului de transmisiune, fără însă a îmbrăţişa, absolutiza cunoscuta aserţiune *„mesajul este mediul"*.

Aş adăuga că – mai ales în condiţiile actuale, în care cartea, teatrul, concertele sînt prohibitiv de scumpe – transmiterea unor emisiuni culturale la TVR, inclusiv regizarea unor piese de teatru, este deosebit de binevenită, atît pentru cei ce nu-şi pot permite accesul direct, cît şi pentru orientarea celor care, din noianul de oferte, pot în felul acesta să aleagă în mai bună cunoştinţă de cauză.

Pentru toate acestea sînt necesare – ca sarea în bucate – personalităţi sclipitoare (tip Alina Mungiu, Horia-Roman Patapievici, George Pruteanu), deschise, dinamice, dacă se poate, de preferinţă tinere, de formaţie multilaterală, capabile să se bată cu rutina, inerţia, lipsa de cultură, mai ales într-o televiziune în care schelele trecutului nu au fost definitiv lichidate.

Totodată însă sînt necesari profesionişti, specialişti în televiziune şi mass-media, ce se mişcă cu uşurinţă în domeniul ştiinţelor sociale, antropologiei culturale. Mi se pare o iluzie că un curs de 3, 6 luni, chiar un an, la un institut sau o televiziune de prestigiu din Occident ar suplini o pregătire temeinică de specialitate, dublată cu un har specific artei imaginii. În acest context, comparaţia făcută de d-l Stere Gulea între d-nii Radu Nicolau şi H.-R. Patapievici o consider cu totul „în afara chestiunii".

Dr. Rodica Topor
Bucureşti, 30 august 1997

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală şi Israel:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

EMIL HUREZEANU

Una din două

D-l Adrian Severin s-a făcut că aruncă o piatră în iazul post-tranziției, și vreo cîțiva oameni politici și ziariști au plonjat s-o pescuiască. Afirmațiile ministrului de Externe român, la întoarcerea din America, apoi precizările sale mai mult sau mai puțin echivoce, din ultimele zile, la care s-au adăugat punctele de vedere ale național-țărăniștilor, pd-iștilor, precum și ale șefilor serviciilor de informații au darul să accentueze confuzia. Ca de atîtea ori, viziunea unui singur copac devine, în mintea celor mai mulți din observatori, substituibilă ansamblului pădurii. Intenția autorului acestor rînduri este să contextualizeze în mod diferit cazul Severin. N-am pretenția folosirii lentilei adecvate. Cine o deține sau o folosește, de fapt, întotdeauna? Din dezbaterea publică și politică declanșată de ministrul român lipsesc, însă, după știința mea, pînă în prezent, cîteva elemente de calificare ținînd de contextul politic regional și internațional în care episodul Severin se produce și își dezvoltă efectele.

România este un stat de drept, candidat la integrarea în NATO – unde promisiunea accesului, în 1999, nu echivalează cu o certitudine. Nu doar președintele Clinton, în vizită la București, ci și formularea din declarația finală a întîlnirii NATO de la Madrid au enunțat cît se poate de clar ceea ce și politicienii români ar trebui să știe deja prea bine: șansele integrării euro-atlantice ale României depind în mod direct de continuarea și ameliorarea actualului proces democratic din țară. „Democratizare" nu înseamnă doar reforme economice și lupta împotriva corupției; nici măcar modificarea *Legii învățămîntului* în limbile minorităților. Din procesul democratic face parte și funcționarea instituțiilor statului de drept. Cînd un ministru de Externe (în ale cărui atribuții nu intră reperarea și demascarea spionilor și agenților străini infiltrați în viața politică și în presă) devine vedeta zilei doar cînd ba vrea, ba nu vrea să salveze integritatea statului în calea spionajului internațional, statul de drept, în care funcționează ministrul și ministerul său, serviciile secrete, Guvernul și Parlamentul, are mari probleme. Începînd din 1990, una din cerințele repetate mereu ale administrațiilor americane, în direcția Bucureștiului, atunci cînd regimul Iliescu pretindea admiterea în clubul țărilor democrate, a fost: **reformarea serviciilor secrete și trecerea lor sub control social**. Au trecut anii, regimul politic instalat după noiembrie 1996 înregistrează în mod evident un salt de calitate pe scala statului de drept. Dar cît s-au schimbat, de fapt, lucrurile în România acestor ani și luni, în ciuda parteneriatului strategic cu SUA, dacă ministrul de Externe face pe vînătorul de spioni, accesul la dosarele securității continuă să fie interzis, șefii serviciilor de informații se lasă surprinși de o informație capitală, în timp ce adevărul gol-goluț, în viziunea aceluiași domn Severin este, de fapt, posibil, doar după cîțiva ani? Această confuzie deconcertantă de roluri, atribuții, și vocații clandestine ale unor funcționari ai statului român este un semn critic pentru evoluția sa democratică. D-l Severin a menționat, la începutul acestei săptămîni, că demisia sa este inoportună, avînd în vedere succesele diplomației românești. Pentru domnia sa, declarațiile publice privind spionii strecurați în eșaloanele vitale ale țării n-au relevanță în domeniul politicii externe. Pretenția tacită a ministrului român este că d-l Adrian Severin, care a făcut declarațiile incendiare, în calitate de vînător de spioni, n-are nici o legătură cu d-l Severin de la Ministerul de Externe. Schizofrenia acestui comportament, necenzurată prompt de instanțele de stat și transformată în obiect de studiu efervescent, neliniștește. Credibilitatea ministrului Adrian Severin este indivizibilă. Aruncînd petarde fumigene și apoi luînd-o la sănătoasa, în așteptarea altor noi succese diplomatice, pentru că specialitatea domniei sale e, nu-i așa, prevenția pirotehnică, demnitarul Adrian Severin s-a descalificat ca purtător al demnității sale publice, în principiu. Ce garanție există că ministrul de Externe român nu procedează precum în povestea cu spionii și în tratativele sale, mai mult sau mai puțin confidențiale, privind integrarea României în NATO?

În zilele cînd, la București, d-l Severin devenea protagonistul unui film în care autodistribuirea sa friza impostura, o reuniune a miniștrilor Apărării din sud-estul Europei, la Sofia, stîrnea o reacție, puțin comentată, a Moscovei: *„Balcanii fac parte din sfera noastră vitală de interese"*, au spus responsabilii politici ruși. În *Neue Zuercher Zeitung*, un strateg de talia lui **Lothar Ruhel**, fost secretar de stat la ministerul apărării de la Bonn, sugera, în aceeași perioadă, **un ritm încetinit al extinderii NATO, care să nu includă, în 1999, România, ci doar cel mult Slovenia și, poate, Slovacia, pentru a se preveni astfel antagonizarea definitivă a Rusiei**. La Moscova, în aceleași zile, președintele Elțîn îi sugera marelui prieten al României, Jacques Chirac (decorat pentru că, între altele, s-a opus extinderii NATO), spre groaza politicienilor germani – scria un editorialist de la *FAZ*, o axă Paris-Bonn-Moscova. În schimb, la Vilnius, președintele Parlamentului și șeful opoziției democrate, Landsberghis, este acuzat de colaborare cu KGB-ul, iar la București, însuși ministrul de Externe, privind în jur, depistează cîțiva spioni de primă mînă, mai peste tot, în angrenajul public. Încerc să sugerez, spunînd toate acestea, cel puțin două lucruri. Candidatura României la NATO este un proces dinamic, mereu pus în chestiune de evoluția internă, regională și internațională. Un ministru de Externe român are deci și altceva de făcut decît să se reprofileze în vardist. Există, în al doilea rînd, interese, ușor de atribuit, ale unor cercuri politice interne și internaționale, ca provocarea unor scandaluri legate de spionaj real sau imaginar, în solda KGB-ului, de exemplu, să arunce o lumină descalificantă asupra vieții politice și publice în țări est-europene, a căror democratizare rapidă și integrare euro-atlantică pun în primejdie interesele vitale ale Moscovei, în țările baltice sau în Balcani. În sfîrșit, zilele acestea, zarva iscată de afirmațiile domnului Severin mi-a amintit de argumentația mai veche a unui fost înalt oficial american, Fred Ikle, fost subsecretar al Apărării în administrația Reagan. Prin includerea unui stat est-european în NATO, scria Ikle în presa americană, cu doi ani în urmă, nu se poate exclude **scenariul calului troian**. Mai exact, un KGB-ist de la Moscova va putea să-și regăsească foștii agenți, din țările pactului de la Varșovia, implantați tocmai în aparatul de putere al noilor membri est-europeni ai NATO. Spionii d-lui Adrian Severin, necunoscuți, acționează nestînjeniți într-o țară care crede sincer în admiterea sa în NATO peste doi ani. Cum se interpretează la Washington sau Bruxelles scandalul produs de d-l Severin e ușor de imaginat. Dacă d-l Severin are dreptate, și are meritul că a descoperit spioni nocivi, înseamnă că decizia de amînare a intrării României în NATO a fost justificată în 1997 și rămîne discutabilă și în 1999, atîta vreme cît acești spioni mișună încă în voie. Dacă d-l Severin n-are dreptate – și nu are, atîta vreme cît afirmațiile sale, acum și în viitorul apropiat nedezlegate, s-au transformat în prima și cea mai minusculă dintre matrioșcele ce se înghesuie repede una-ntr-alta –, partenerii occidentali ai României se pot întreba: a ieșit într-adevăr România de sub umbra tutelară a teoriei conspirației universale, și a spionitei ceaușiste, atîta vreme cît însuși ministrul de Externe le practică cu atîta vioiciune?

Din două, una: dacă există spionii lui Severin, atunci pericolul subminării democrației în România o transformă în statul ideal pentru ceea ce Lothar Ruhel numește tamponul de sud-est, care trebuie păstrat în afara NATO, pentru a nu-i supăra pe ruși. Dacă spionii lui Severin nu există decît în imaginația febrilă a domniei sale, înseamnă că diplomația pro-NATO a României este grevată de un factor de risc major, atîta vreme cît continuă să fie condusă de domnia sa. În orice condiții, șezătoarea politico-națională la gura sobei încinse de prezumtivii spioni trebuie curmată de deciziile rapide și clare ale instanțelor statului de drept.

ȘERBAN ORESCU

Severin și Cato Cenzorul

Ultimele informații par să arate că ne îndreptăm spre o „mușamalizare" a cazului Severin, a scandalului Severin, mai bine zis. Scandalul din interviul d-lui Severin în ziarul *Azi*. Domnia sa spunea acolo, între altele, că a citit cu ochii săi date și documente secrete – care i-au fost puse la îndemînă (n.b.) ca ministru de Externe – de o gravitate excepțională. Potrivit interviului, era vorba de „probe indiscutabile" (d-l Severin e jurist și știe ce înseamnă asta!) *„că vreo doi–trei directori de cotidiene de mare tiraj sînt agenți ai unor servicii străine, că vreo doi șefi de partid celebri și chiar prețuiți sînt și ei agenți străini bine finanțați din afară"* ș.a.m.d. Îl cunoaștem pe ministrul de Externe ca bun jurist și o inteligență peste medie. E improbabil deci ca domnia sa să nu fi anticipat prima reacție a opiniei publice și a mass-mediilor. A doua reacție publică a fost mirarea că un înalt demnitar împărtășește țării întregi ce a văzut „cu ochii săi" – „împărtășește" e un fel de a spune, căci d-l Severin evitase să nominalizeze. Unii oameni de bună-credință au comentat pe un ton admirativ: *„iată un om de caracter* (e vorba de d-l A.S.)*: își riscă poziția de ministru pentru cauza adevărului!"*. Pentru o clipă ne-am crezut în Roma antică, și nu pe malurile Dîmboviței! Un al doilea Cato Cenzorul, căruia romanii i-au înălțat statui pentru inflexibila lui cenzură a moravurilor în curs de degradare. Cît de bine ne-ar fi prins un mare exemplu moralizator, în ipoteza în care d-l Severin ar fi făcut cunoscut prompt și cu orice risc personal numele persoanelor, agenți ai unor puteri străine. Dar și ca exemplu negativ, dacă (așa cum domnia sa procedează în prezent) refuză opiniei publice această prestație. În lipsa acestei prestații de sinceritate, d-l Severin – deși nu ne îndoim că știe ce știe – poate apărea drept un calomniator. Dar, chiar judecînd mai pragmatic, ce bine ar fi prins acest moment de sinceritate unei cariere politice de mare anvergură în viitor într-o societate ca a noastră, avidă de repere morale, unde cauți cu telescopul oamenii nepătați.

În acest context și avînd în vedere evoluția cazului Severin spre mușamalizare sau tergiversare *sine die* (ceea ce e același lucru), să-mi fie permisă o mărturisire. Mă întrebam uneori dacă unii publiciști (ca, de pildă, d-l Octavian Paler) nu sînt prea de tot severi cu politicienii noștri. Programatul sacrificiu de sine anunțat de d-l Severin pentru „asanarea mlaștinei" părea să arate apariția la noi a unui nou Cato Cenzorul, de care să fim cu toții mîndri (cu atît mai mult dacă își va fi zdrobit pentru un timp cariera). După săptămîni după faimosul interviu, e clar că ne vom scălda în continuare în neclaritate, **dacă, bineînțeles, societatea civilă nu va reacționa energic**. Spunem aceasta avînd în vedere ultimele declarații ale d-lui Severin însuși că nu posedă informații de natură a interesa justiția (rămîne întrebarea dacă d-l Severin are în vedere și o eventuală acțiune în justiție **împotriva sa** din partea uniunilor de ziariști ultragiate de atribuita prezență în rîndu-le a unor agenți străini). Potrivit unor știri recente, d-l Severin ar fi remis informațiile de care dispune serviciilor secrete românești, spre verificare. Nu era în acest caz mai firesc ca verificarea să aibă loc **înaintea** faimosului interviu? Și, în plus, să nu ne facem prea multe iluzii în privința șanselor ca afirmațiile d-lui Severin să fie vreodată confirmate de serviciile românești, cu atît mai mult, cu cît, întrebate fiind, ele au răspuns că nu dețin nici o informație pertinentă în context. Pe de altă parte, e greu de crezut că serviciile românești vor admite faptul că d-l Severin era mai bine informat decît ele – aceasta ar echivala cu un certificat de proprie incapacitate. Se adaugă declarațiile d-lui Ion Diaconescu, președintele PNȚCD (e drept, contrazise de d-l Radu Vasile, secretar general PNȚCD); ele arată că principalul partid de guvernămînt vrea să scape, înainte de toate, de riscul unei crize de guvern – ca urmare a demiterii d-lui Severin. Nici Partidul Democrat nu acceptă înlocuirea d-lui Severin.

Cîteva concluzii se impun: d-l Adrian Severin nu este un Cato Cenzorul românesc; felul cinic în care regimul caută se se descotorosească de scandalul Severin învederează o incapacitate morală de natură a afecta negativ pretenția de a fi un justițiar în lupta împotriva corupției.

În consecință, rămîne tot presei românești misiunea pe care Cato Cenzorul și-o asumase în Roma antică. Cît privește mirarea oamenilor politici că oamenii de valoare de la noi nu se grăbesc să intre în politică, ea e lipsită de sinceritate; infirmitățile *establishment*-ului, dovedite și de scandalul Severin, vor accentua distanțarea „valorilor" de politică.

● SĂPTĂMÎNA POLITICĂ ● SĂPTĂMÎNA POLITICĂ ●

PS pe scurt

Caramitru cere dovada

Într-un interviu transmis pe 4 octombrie de radio BBC, Ion Caramitru, ministrul Culturii, a recunoscut că în ședința de guvern din 2 octombrie a cerut demisia necondiționată a lui Adrian Severin afirmînd că, în calitate de ministru de Externe, acesta nu avea dreptul să facă astfel de declarații (fie că ele ar avea sau nu suport real) înainte de a-i anunța pe președinte și pe primul-ministru. Ion Caramitru a declarat că este hotărît să-și dea demisia dacă Severin nu va proba cele afirmate. În ședința de guvern din 2 octombrie, Adrian Severin nu a adus nici o dovadă în sprijinul declarațiilor sale. Reprezentanți ai SRI și SIE au făcut public faptul că au primit de la Adrian Severin date și documente pe care le vor analiza.

GABRIEL ANDREESCU

Caramitru, Severin, intelectuali, oameni politici

Amploarea scandalului Severin, efect de presă

Au trecut peste trei săptămîni şi discuţia din jurul declaraţiilor ministrului de Externe, din ziarul *Azi*, privind doi-trei directori de ziare şi doi lideri de partide agenţi străini nu s-a terminat. Nimic ciudat în interesul oamenilor politici şi al presei, faţă de astfel de afirmaţii, venite de la un înalt demnitar de stat. Ciudată este însă amploarea dată cazului Adrian Severin şi, mai ales, urmările declaraţiilor asupra autorului. Şi una şi celelalte prezintă un mare grad de artificialitate. Cum ar trebui interpretat altfel, de vreme ce afirmaţiile neacoperite ori gafele înalţilor demnitari numiţi după noiembrie 1996, deseori mai serioase, nu au trezit niciodată o vehemenţă comparabilă?

Declaraţiile ministrului de Externe privind existenţa unor agenţi străini infiltraţi au fost considerate scandaloase, cel puţin pentru că nu au fost adăugate probele. Dar doar cu cîteva zile înaintea sa, afirmaţii asemănătoare făcea procurorul general al României, Sorin Moisescu, în *Evenimentul zilei*: *„Ţara noastră este penetrată, în acest moment, de elemente organizate ale mafiei internaţionale, cum ar fi «Propaganda Due», în care sînt implicate nume sonore din România şi care are ca scop destabilizarea ţării. Există elemente infiltrate din «Cosa Nostra» şi din KGB“*. Spune mai puţin declaraţia lui Sorin Moisescu decît interviul ministrului de Externe? Nu-mi amintesc politicieni şi jurnalişti care să fi cerut demisia procurorului general.

Alţi demnitari, alte gafe. Ministrul de Finanţe, Mircea Ciumara, anunţa cu puţin timp în urmă pierderi ale Băncii Agricole de circa 2.000 de miliarde de lei. Reacţia depunătorilor a fost imediată, cererile de retragere a banilor aducînd băncii mari daune, iar Executivul fiind nevoit să emită o ordonanţă pentru repararea prejudiciului. Este sau nu aceasta o gafă care să motiveze demisia unui ministru de Finanţe? Nu ştiu colegi ai ministrului Ciumara care să fi cerut retragerea celui în culpă.

Dezincriminarea bancrutei frauduloase printr-o ordonanţă a Guvernului Ciorbea a fost susţinută de actualul ministru de Justiţie cu numeroase raţionamente. Valeriu Stoica, un jurist strălucitor, argumenta, după cîteva săptămîni, reintroducerea ei şi mărirea pedepsei. Ordonanţa îşi făcuse însă efectul. Pe baza principiului legii celei mai favorabile, beneficiari ai bancrutei frauduloase aflaţi în anchetă au ieşit de sub incidenţa ei. A fost demis pentru asta ministrul?

Şi ce să mai spun despre ministrul de Interne, domnul Gavril Dejeu? Domnia sa vedea în vopsirea tăbliţelor din Tîrgu Mureş şi luarea steagului de pe Consulatul ungar un conflict etnic, nu acţiunea unor delincvenţi. Să susţii plasarea Consulatului ungar, undeva, la marginea municipiului, pentru a se evita furtul steagului, şi păzirea lui non-stop nu constituie o absurditate? Ori cererea domniei sale, de a amîna aplicarea ordonanţelor guvernamentale! Un ministru de Interne care solicită amînarea punerii în aplicare a normelor juridice este ca un ministru de Finanţe care ar spune cetăţenilor să nu se grăbească cu plata impozitelor.

Dacă nici domnul Gavril Dejeu, nici ceilalţi înalţi demnitari numiţi mai sus nu şi-au dat demisia, atunci de unde această obsesie, cvasigenerală, să şi-o dea Adrian Severin?

Ion Caramitru: ce nemulţumeşte în fapt?

Cea mai radicală şi, cu siguranţă, cea mai serioasă presiune făcută împotriva lui Adrian Severin, ca să demisioneze, îi aparţine lui Ion Caramitru. În interviul dat pe 4 octombrie postului BBC, actualul ministru al Culturii nota cererea sa, în cadrul ţedinţei de guvern din 2 octombrie, ca Adrian Severin să-şi dea demisia. *„În acest sens, i-am cerut demisia imediată, necondiţionată“* (reluarea interviului în *Adevărul* din 6 octombrie.). Ion Caramitru s-a declarat dispus să părăsească Cabinetul Ciorbea, dacă nu o face colegul său.

Ar trebui reflectat asupra caracterului excepţional al situaţiei ca un ministru să ceară demisia unui coleg. Acest lucru contrazice solidaritatea spontană, ori programatică, a miniştrilor care au în vedere stabilitatea întregului Cabinet. Dacă în Vest miniştrii îşi dau demisia în urma unor gafe – aşa cum s-a tot amintit în cazul Severin –, aceasta nu are loc la cererea celorlaţi miniştri, ci la presiunea opiniei publice. Cum se face că ministrul Culturii nu a cerut pînă acum demisia celor patru înalţi demnitari ai statului numiţi mai sus şi a devenit atît de vehement în cazul ministrului de Externe?

Nu am cum să cunosc gîndurile, ori informaţiile, care au influenţat comportamentul domnului Caramitru în acest caz. Ceea ce doresc să spun, înainte de toate celelalte, este că îi port domnului Caramitru un deosebit respect. Am avut ocazia să îl văd, să îl ascult, să îl susţin sau să îl contrazic după revoluţie într-o mulţime de situaţii diferite. Niciodată nu am descoperit altceva la dînsul decît o reconfortantă onestitate. A refuzat mulţimea de avantaje pe care le putea avea cel ce a anunţat primul, alături de Mircea Dinescu, victoria revoluţiei. Nevoia lui de justiţie, devotamentul faţă de binele public explică de ce Ion Caramitru a fost prezent, activ şi eficient într-o mulţime de aventuri cărora le spunem „civice“. Dar puţine lucruri m-au emoţionat mai mult decît noblеţea gestului său de a susţine premierea din acest an (de către UNITER) a lui Radu Beligan. Ion Caramitru argumenta astfel că arta trebuie să aibă propria ei judecată şi că acea consecvenţă întristătoare a celui ce a trecut de la odele pentru Nicolae Ceauşescu la propaganda pentru Ion Iliescu nu îşi are locul în aprecierea felului în care Radu Beligan a slujit scena.

Şi totuşi, trebuie să remarc bizareria gestului său de a spune: dacă nu pleacă Severin, plec eu. Un ministru îşi dă din proprie voinţă demisia pentru că bugetul alocat ministerului său e mult prea mic ori dacă ceva fundamental grav s-a întîmplat cu forţele politice pe care le reprezintă. Altfel, înalţii demnitari sînt în serviciul public şi nu îl pot părăsi cînd doresc, de vreme ce prin ei se joacă soarta unor lucruri depăşind cu mult importanţa propriei lor persoane. (Un guvern în care miniştrii îşi dau demisia cînd li se întîmplă ceva e ca o navă de pe care pleacă marinarii, lăsîndu-şi pasagerii în voia valurilor.)

În acest mod, Ion Caramitru se înscrie pe linia unor intelectuali intraţi în politică şi care par să se adapteze cu dificultate la logica acestui tip de „vieţuire“. Contează, desigur, şi independenţa lor faţă de cariera politică: ei nu au nevoie de înalte funcţii ca să „existe public“; ei nu se pot complace în semi-corupţia care înseamnă exploatarea, chiar dacă nu încălcînd legea, a poziţiei lor. (Sînt convins că, pentru Ion Caramitru, ministeriatul reprezintă, din multe puncte de vedere, un sacrificiu personal.)

Dar Ion Caramitru este o personalitate mai sobră şi mai responsabilă decît, să zicem, Nicolae Manolescu (al cărui stil „ţîfnos“ de a face politică a dus la catastrofa unui partid plin de promisiuni) ori decît George Pruteanu. În schimb, Ion Caramitru este un **naţionalist autentic**. L-am cunoscut ca susţinător fervent al unor teze – cum ar fi „drepturile istorice“ ale românilor asupra teritoriilor aflate astăzi în Republica Moldova şi Ucraina – pe care le ştiu incompatibile cu ordinea internaţională în care există România. A fost poate cel mai rezistent critic la adoptarea de către Guvernul României a noilor reglementări ce extind drepturile utilizării limbii materne în administraţia locală.

L-am văzut susţinînd grupări cum ar fi „Pro Basarabia şi Bucovina“ – populată de propagandişti ai lui Vadim Tudor şi Adrian Păunescu, sabotoare vehementă a tratatelor cu vecinii semnate de Guvernul din care face parte domnul Caramitru. Desigur, în aceste chestiuni mă distanţez complet de domnul Ion Caramitru, fără să uit că opiniile sale despre istorie, stat şi naţiune nu au nimic demagogic. Desigur, în aceste chestiuni domnul Caramitru nu se poate simţi decît profund ostil politicii ministrului de Externe, Adrian Severin, al cărui pro-occidentalism radical se manifestă în substanţă, nu numai în vorbe. Iată de ce, pentru mine este evident că actualele presiuni ale ministrului Culturii rezultă dintr-o incompatibilitate ideologică cu politica acestuia.

Adrian Severin şi politica externă românească

Ajung astfel la principala ciudăţenie a cazului Adrian Severin: uitarea completă a faptului că, dincolo de toate celelalte, miza fundamentală rămîne politica externă a României! Nu am auzit pe nimeni, dintre cei care au cerut demisia domniei sale, spunînd că au un înlocuitor pe măsură. Nu am auzit de nici o evaluare a efectelor demisiei lui Adrian Severin asupra politicii externe româneşti.

Orice observator corect are argumente să susţină rolul lui Adrian Severin în evoluţiile de după noiembrie 1996. Cel mai mare succes al schimbărilor este, la mare distanţă de tot restul, noua prezenţă a României în lume. Mai mulţi factori, mai multe persoane au concurat la acest rezultat, dar, în mod esenţial, Adrian Severin. El este cel fără de care relaţia cu Ungaria nu ar fi evoluat pînă la un parteneriat strategic. Cunosc bine poziţia liderilor politici din Ungaria – inclusiv a MAE ungar –, de aceea pot afirma că Adrian Severin a „forţat“ raporturile cu Ungaria, cooperarea externă dintre cele două ţări avînd un impact excepţional asupra mediilor diplomatice. Adrian Severin a avut un rol decisiv în reluarea negocierilor cu Ucraina şi, mai ales, în finalizarea scrisorilor dintre miniştrii de Externe, care completează acest tratat în avantajul României. Trilaterala România-Polonia-Ucraina are printre explicaţii relaţia sa personală cu preşedintele polonez. Parteneriatul strategic cu Statele Unite, a cărui importanţă considerabilă pentru România nu ştiu de ce nu este sesizată, constituie încă o pătrundere, greu de imaginat fără actualul ministru.

Reproşurile care i se pot aduce lui Adrian Severin – şi desigur, i se pot aduce, de-ar fi numai îngheţul din ministerul pe care-l conduce – ţin exclusiv de anumite detalii ale prestaţiei sale interne. Dar cu adevărat important este rolul său în implicarea României în reaşezările regionale.

Serviciile de securitate străine şi integrarea României

Acum putem încheia bucla şi face din nou legătura cu declaraţiile ministrului de Externe asupra prezenţei unor agenţi străini în România. Cunosc bine preocuparea domnului Severin, în legătură cu obstacolele întîmpinate pentru realizarea principalului obiectiv al României: integrarea în structurile occidentale (vezi comunicatele MAE de pe vremea negocierilor cu Ucraina). Iar aceasta este extrem de motivată. Am participat recent la un seminar care a avut loc la Budapesta (în zilele de 12 şi 13 septembrie), la care au fost invitaţi decidenţi de primă mînă din structurile NATO, precum John Barrett, şeful Secţiei de planificare politică a Compartimentului de Afaceri Politice al NATO, şi Willem van Eekelen, fost secretar general al Uniunii Europei Occidentale, oameni politici avînd un cuvînt important, secretari de stat, ministrul de Externe ungar, ambasadori, universitari apropiaţi de mediile guvernamentale, precum Charles Gati. (Din partea României a participat Victor Boştinaru, şeful Comisiei de politică externă a Camerei Deputaţilor.) La întîlnire s-a afirmat foarte apăsat: **NATO nu va accepta decît ţări ale căror Armate şi servicii secrete îi inspiră deplină încredere**. Iar România este departe de acest deziderat.

Menţinerea lui Adrian Severin ca ministru de Externe constituie o miză esenţială pentru proiectele noastre pro-occidentale. Iată de ce depăşirea acestei obsesii, parte spontană, parte orchestrată, împotriva lui Adrian Severin, constituie încă un test fundamental al Guvernului actual. Şi, desigur, al celor doi oameni care au astăzi cea mai mare putere, dar şi cea mai mare responsabilitate politică: preşedintele Emil Constantinescu şi premierul Victor Ciorbea.

ILIE ŞERBĂNESCU

Prăbuşirea desfacerilor prin comerţ

Comisia Naţională pentru Statistică a făcut cunoscut faptul incredibil că, în termeni reali, cifra de afaceri la mijlocul anului a agenţilor economici implicaţi în comerţul cu amănuntul a fost cu circa o treime mai mică decît la mijlocul lui 1996. Dacă am interpreta această cifră de afaceri în termeni reali – sau, altfel spus, **volumul** desfacerilor prin comerţ – ca expresie a cererii pentru consum, ar însemna că acesta din urmă a înregistrat, într-un an, o asemenea scădere, încît, avînd în vedere nivelul şi aşa precar de la care se pornise, ar fi trebuit deja să vedem milioane de oameni căzuţi în dezastru. Din fericire, situaţia nu este chiar asta. Fenomenul există, dar nu are, cel puţin deocamdată, o asemenea dimensiune. Ceea ce înseamnă că statisticile nu prea surprind şi alte fenomene care s-au întîmplat. Realitatea este că prăbuşirea absolut dramatică a desfacerilor prin comerţ are doar în parte – în proporţie probabil de jumătate – drept componentă reducerea în sine a consumului. Dar şi la o asemenea proporţie scăderea are o amploare inimaginabilă într-o economie normală. De mirare însă nu e, pentru că economia românească nu este una normală. Iar cauza scăderii consumului o constituie diminuarea în plan real (ţinînd cont de inflaţie) – în urma de altminteri necesarelor constrîngeri monetare şi bugetare pentru stabilizarea macroeconomică – a salariilor şi pensiilor, care formează încă în România grosul cîştigurilor populaţiei şi deci al cererii pentru consum.

Totuşi, restul – şi de fapt cea mai mare parte – a prăbuşirii dramatice a desfacerilor prin comerţ provine din fenomenul, cu faţete mai vechi, dar şi cu multe noi, care poate fi numit decuplarea „economiei monetare" de economia reală, decuplare în favoarea economiei necontabilizate. De mai mult timp, în contextul oprimării sale, prin preţurile nerezonabile la produsele şi serviciile industriale ce îi sînt livrate, sectorul agricol, devenit preponderent privat, a restrîns pe cît posibil relaţiile cu piaţa şi a pus în funcţiune pentru supravieţuire mai multe mecanisme de troc şi, oricum, refuză orice legătură cu sistemul bancar. În mare parte, producţia din acest sector nu este pentru piaţă sau în legătură cu piaţa. Iar, în perioada constrîngerilor din urmă, sistemele de autoconsum s-au extins, multe familii din zone rurale sau limitrofe – indiferent dacă încă lucrînd la oraş – au trecut, într-o măsură crescîndă, pe autoconsum alimentar. Şi, în orice caz, piaţa ţărănească neorganizată şi necontabilizată – al cărei volum de desfaceri nu poate fi surprins decît estimativ în statisticile oficiale – a preluat o bună parte din clienţii urbani ai sistemului de comerţ contabilizat şi impozitat. Iar ponderea deja disproporţionat de mare – din cauza veniturilor generale mici – a cheltuielilor cu alimentaţia în totalul coşului zilnic al românului explică de ce deplasarea încă şi mai accentuată spre acoperirea consumului alimentar în cadrul economiei necontabilizate a avut un asemenea efect de prăbuşire a desfacerilor în întreg sistemul de comerţ al economiei contabilizate, îndeosebi în ce priveşte vînzările de bunuri de folosinţă îndelungată, primele sacrificate la cumpărare, cînd bugetul familial se restrînge.

O altă posibilă explicaţie a prăbuşirii desfacerilor prin sistemul de comerţ o constituie faptul că o parte extrem de ridicată din acestea era asigurată nu din interior, ci din import, astfel încît scăderea importurilor pentru reducerea deficitului extern a fost sensibil resimţită. Ceea ce pune încă o dată în evidenţă slăbiciunea şi precaritatea ofertei interne. Faptul că în prăbuşirea desfacerilor prin comerţ, produsă de la începutul acestui an, nu este vorba doar de o scădere în sine a consumului, ci şi de o deplasare şi mai accentuată spre economia necontabilizată sau chiar subterană este dovedit indirect, dar fără echivoc, şi de starea bugetului. Potrivit evaluărilor Ministerului de Finanţe, încasările la bugetul de stat au fost, în primele şase luni ale anului, de 17.223 miliarde de lei, aproape de suma preconizată, dar, subliniem, o sumă prevăzută la o inflaţie pe perioada respectivă de vreo 60%. În fapt, însă, în prima jumătate a anului inflaţia depăşise deja 100% şi deci, în conformitate cu aceasta, încasările la buget, care provin din impozite procentuale, ar fi trebuit, în mod corespondent, să fie aproximativ cu o treime mai mari.

De altfel, în noua scrisoare de intenţie a Guvernului, convenită cu FMI, se estimează că neîncasările la buget în prima jumătate a anului au echivalat cu aproximativ 2% din PIB. Deci, dacă estimările iniţiale asupra încasărilor au fost cît de cît realiste, înseamnă că, în timp ce în campania anticorupţie, aşa cum se apreciază oficial, s-au recuperat circa 1.000 miliarde de lei din prejudiciile aduse de afacerile necurate, evaziunea fiscală a crescut cu o sumă de circa 5 ori mai mare. Respectiva evaziune, ca replică la constrîngerile monetare ale perioadei, are două componente: una este evaziunea fiscală ca preluare în economia necontabilizată sau chiar subterană a unei părţi din fosta economie oficială, şi a doua, evaziunea fiscală la vedere, fenomen aiuritor al României actuale, rezultînd din atitudinea sfidătoare şi imorală a industriei de stat de a trăi pe seama societăţii, neplătindu-şi impozitele la stat.

N.C. MUNTEANU

Vox populi

Domne, de cînd vă caut, dac-aţi şti de cînd vă caut. V-am văzut aseară, nu se mai poate, neapărat trebuie să stăm de vorbă. Mi-a plăcut, domne, ce să spun, mi-a mai plăcut. Bine le-aţi mai spus-o. Astora trebuie să le-o spui de la obraz, domne. Ca să le intre în cap. Ar trebui împuşcaţi. Toţi. Cum cine, revoluţionarii! Aştia-s revoluţionari? Nişte golani, domne! Vă spun, mi-a plăcut ce le-aţi făcut. O ruşine, domne, aşa nu se mai poate. O r-u-ş-i-n-e!

Revoluţionari! Eu de ce nu sînt revoluţionar? Şi eu am fost în piaţă, am fost acolo, am strigat „Jos Ceauşescu", da' ce n-am strigat. Eu ştiam că aşa o să fie, ştiam, vă scultam pe dv., zi şi noapte vă scultam. De la dv. ştiam ce se întîmplă la Timişoara, m-am dus în piaţă, că dacă nu ne duceam noi ăla ne încăleca de tot şi poporul nu mai putea, a răbdat, a răbdat, da' acuma nu mai putea. Am fost la revoluţie, să nu-mi spună nimeni că n-am fost dacă am fost. Şi cînd mi-am făcut dosarul, m-au făcut securist, aveam o haină de piele,

de asta au zis că sînt securist. Acuma, nu că n-am avut securişti în familie, am avut, de ce să zic că n-am avut dacă am avut, nişte împuţiţi, da' eu n-am fost, domne. Pentru că aveam o haină de piele m-au făcut securist şi nu mi-au primit dosaru, domne. Aştia-s oameni, domne? Vor drepturi, drepturi numai pentru ei. Puteam să dau şi eu, am, cîştig bine, şi pe vremea lui nea Nicu am cîştigat bine, sînt zidar, ştiţi cum e, mai o zugrăveală, mai un zid, mai o cameră, mai ceva, acolo, mine nu mi-e frică de muncă, am muncit cinstit, am cîştigat bine, cine ce are cu mine. Puteam să dau şi eu bani, am auzit că s-au dat, da' n-am vrut, domne, de ce să dau eu banu pentru dreptu' meu?

Nu mă înregistraţi? înregistraţi-mă, vreau să mă daţi la televiziune, să vă spun eu ce fac revoluţionarii. Nenorociţii ăştia. Vreu să-i spun şi la guvern. Şi ce dacă ştiu? Or fi ştiind ei dar nu ştiu ce ştiu eu, să le spun eu cum este, ce fac revoluţionarii ăştia. Am un cumnat, securist, un împuţit, ăsta cică a făcut revoluţie, a făcut pe dracu să-l pieptene. Nu e ăsta e revoluţionar cum nu sînt eu popă. Da' s-a învîrtit de certificat de revoluţionar, cu toţi mahării de la revoluţie. Şi-a luat cinci mii de metri de teren la Corbeanca. Cinci mii de metri! Şi ştiţi ce-a făcut, a vîndut patru mii de metri la un alt escroc, care şi-a făcut o casă şi i-a făcut şi lui. Păi de ce, domne, de ce? Dacă a primit pămînt să-l muncească, de ce să-l vîndă, e cinstit? Şi pentru că escrocul n-are nici obraz, a mai obţinut un teren, l-a băgat în asociaţie, i-a bani şi de acolo. El două terenuri şi altul nimic. E cinstit, sînteţi om cu carte, spuneţi e cinstit? Guvernul ar trebuie să le ia totul înapoi. Totul! Nu se mai poate cu corupţia, cum a zis şi domnu Constantinescu, eu am votat cu democraţia. Şi ce dacă nu există lege? Ce lege? Confiscarea, domne, confiscarea! Să se termine odată cu bîlciu! Vreau să mă duceţi la guvern, să le spun totul. Mie nu mi-e frică. Semnez orice, numai să le ia pămîntul. Îi duc şi la Corbeanca, le arat tot. Să se sature de pămînt.

Păcat că nu puteţi. Poate mă ajutaţi în altă problemă. Dvs sînteţi un om umblat, aţi fost prin Germania, cunoaşteţi multă lume pe-acolo. Am un băiat în Germania. Vreau să-l extrădez în România. Am fost şi la Ministerul de externe, ambasada, consulatul ar trebui să-l ajute, să nu ne mai lase aşa pe la mîna la toţi străinii. Sîntem români, ce Dumnezeu! Băiatu s-a dus în Germania să muncească, să cîştige un ban cinstit. S-a luat cu unul cu altul, ce-o fi fost în capul, a căzut în greşeală. A vrut să cîştige mai mult şi a omorît un neamţ. Şi mai era şi bătrîn, neamţu! L-au turnat românii, tot românii l-au turnat, că el n-a lăsat amprente, n-a lăsat nimic. De ce-or fi românii aşa de dezbinaţi nu ştiu, da unde sînt români, hop şi turnătorii. L-au condamnat pe viaţă, cincisprezece ani i-au dat, dar aşa se zice la ei, pe viaţă. A făcut şapte, vreau să-l extrădez, să facă restul de şapte aici, în România, între ai lui, să fie mai aproape de casă, să-l pot vizita, să-i mai duc un pachet, să-l văd, e copilul meu, n-am bani să mă duc să-l văd în Germania odată la trei ani. Acum vor să-l extermine, ştiţi cum sînt străinii. Copilul are clonţ, mai zice una, alta, şi ăia îl pedepsesc, îl bagă la beci, îl lasă fără drepturi, acuma i-au tăiat telefonul, că are drept la telefon odată la trei luni. Copilul mi-a spus, mă tăticule, nu mai pot, vreau acasă. Eu ştiu ce înseamnă puşcărie. Am dat două palme, am stat doi ani. Ştiţi cum e justiţia comunistă. De asta vreau să-l extrădeze. Cum nu se poate? De ce să nu se poată? Există un acord de extrădare cu Germania! Să-l extrădeze! E copilul meu. O să mă duc şi la Cotroceni să văd domnul Constantinescu ce părere are că eu cu dumealui am votat. Mi-a plăcut ce le-aţi făcut revoluţionarilor. Asta trebuie să le spuneţi, să le ia pămîntul. La toţi revoluţionarii. Sînteţi avocatu poporului, dumneavoastră sînteţi avocatul poporului!

Cu televizorul zăpăcirăm noi poporul!

PS pe scurt

Sesiunea Adunării Atlanticului de Nord la Bucureşti

NAA AAN

Cea de-a 43-a sesiune anuală a Adunării Atlanticului de Nord s-a desfăşurat săptămîna trecută la Bucureşti. Este pentru prima oară, de la constituirea în 1955 a AAN (forum al parlamentarilor din statele membre NATO), cînd adunarea îşi desfăşoară lucrările într-o ţară care nu este membră a Alianţei. Preşedintele AAN, senatorul american William Roth, a declarat în cursul unei întîlniri cu preşedintele Camerei Deputaţilor, Ion Diaconescu, că *„Procesul de lărgire a NATO nu va fi împlinit pînă cînd România nu va fi admisă în Alianţă"*. De altfel, Comisia Politică a AAN aprobase, sîmbătă 11 octombrie, introducerea în textul proiectului rezoluţiei finale a unui paragraf referitor la România, Slovenia şi ţările baltice, care, printre altele, spune: *„Adunarea Atlanticului de Nord regretă că statele baltice, România şi Slovenia, care au fost menţionate în mod favorabil în declaraţia de la Madrid, nu au fost invitate să adere la Alianţă... procesul extinderii NATO nu va fi complet pînă ce nu va include Estonia, Letonia, Lituania, România şi Slovenia"*.

Pe 13 septembrie, secretarul general al NATO, Javier Solana, a participat la lucrările AAN de la Bucureşti şi a fost primit la Palatul Cotroceni de preşedintele României, Emil Constantinescu. Actuala sesiune a AAN la Bucureşti a constituit un nou prilej pentru România de a-şi reafirma dorinţa de a fi inclusă în 1999 pe lista ţărilor invitate să adere la Alianţă. Douglas Bereuter, şeful delegaţiei americane la Comitetul pentru Apărare, a declarat că, dacă votul pentru extindere ar fi fost cerut congresmenilor americani astăzi, *„Congresul ar fi votat probabil şi pentru includerea Sloveniei şi, posibil, pentru a României"*.

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Consiliul Europei adus la zi

„Război şi pace"

Presat de două lobby-uri opuse – unul manifestînd în favoarea aliaţiei cu Franţa şi Rusia, altul în favoarea Germaniei şi Austriei –, guvernul liberal al lui I.I.C. Brătianu a rezistat în neutralitate între 1914 şi 1916. Continentul luase foc şi soluţia păcii nu se întrevedea. Brătianu a negociat cît a putut intrarea României în război, în august 1917, de partea Franţei. Dar frontul din Balcani nu s-a mai deschis, ruşii n-au dat ajutorul promis, iar Bucureştiul a fost ocupat în numai cîteva luni, de armata germană. Pacea de la Versailles, din 1919, în urma căreia România a fost întregită cu Transilvania şi Basarabia, este un happy-end miraculos. Pînă la el, însă, armata română, retrasă în Moldova, şi populaţia civilă au achitat nota de plată: o rată ridicată de mortalitate provocată de armele ucigaşe, de frigul iernii, de foamete, de tifos şi febră tifoidă.

Reformatorul armatei române a fost generalul Berthelot, şef al Misiunii Militare Franceze la Bucureşti, în 1916. Chipul lui, săpat în bronz, aveau să-l descopere în Parcul Citadelle din Strasbourg, în cadrul unei ceremonii oficiale, ziariştii care însoţeau delegaţia României la întîlnirea de vîrf a şefilor de state. După război, generalul Berthelot a fost guvernatorul Alsaciei, legată de istoria României şi prin cimitirul de la Soulzmatt, unde sînt îngropaţi 680 de soldaţi români. Am crezut la început că este vorba de transilvăneni, înrolaţi în armata austriacă. Cei ce zac pe colina de la Soulzmatt sînt, însă, ofiţeri şi soldaţi din Vechiul Regat, căzuţi prizonieri la nemţi în 1917. După numai cîteva luni de prizonierat, cînd au fost aduşi din Germania în Alsacia, unde urmau să fie folosiţi la munci grele, foştii combatanţi români i-au îngrozit pe alsacieni prin starea lor fizică jalnică. Din cauza foamei arătau ca nişte schelete. Jumătate bolnavi de tuberculoză şi, de foame, ajunseseră să mănînce rădăcini cu pămînt. Deşi soldaţii germani nu permiteau localnicilor să le dea de mîncare, 200 de familii alsaciene au primit după război din partea Casei Regale mulţumiri pentru că salvaseră viaţa unor prizonieri români. Fiecare cruce din cimitirul de la Soulzmatt are o plăcuţă metalică pe care este scris numele fostului prizonier. Cea mai mare parte dintre ei sînt morţi într-un interval scurt, februarie–aprilie 1917, decimaţi de şocul primăverii. Aproape un sfert sînt *„prizonieri români necunoscuţi"*, identificaţi doar printr-un număr.

Deşi exista din 1907, Convenţia de la Haga, care reglementa tratamentul celor capturaţi în război, 40% din prizonierii români aflaţi în lagărele din Germania au murit din cauza foamei, a frigului, a maltratărilor. Numărul prizonierilor români în Germania, în primul război, este egal cu cel al belgienilor, dar rata mortalităţii lor este incomparabil mai mare: s-ar părea că a existat un comportament discriminatoriu, fie din cauză că românii erau percepuţi ca trădători (Carol I a avut un tratat de alianţă cu Germania, denunţat de Ferdinand), fie din cauză că au fost trataţi ca aparţinînd unui popor inferior. Explicaţiile acestea le dă Jean Nouzille, singurul istoric care s-a ocupat de această temă în *Calvarul prizonierilor de război români în Alsacia-Lorena, 1917–1918*. Profesor la şcoala specială militară de la Saint-Cyr, Jean Nouzille predă cursul de istorie a Europei Centrale şi de Sud-Est la Universitatea Strasbourg. El consideră că tratamentul aplicat prizonierilor români în Germania seamănă cu cel utilizat în lagărele naziste din cel de al doilea război.

Cimitirul este impecabil întreţinut de autorităţile locale. De mai multe ori a venit aici Regele Mihai. Oficialităţile locale şi veteranii de origine română care au luptat în războaiele Franţei l-au aşteptat cu onoruri şi pe preşedintele Emil Constantinescu, la plecarea de la cel de al doilea summit al Consiliului Europei. Etajat pe colinele verzi, sub soarele moale de toamnă, cimitirul alb şi graţios reaminteşte destinul, tot mai incomprehensibil, al unor oameni morţi în atroce suferinţă şi umilinţe. Deasupra lor flutură azi alte steaguri.

Consiliul Europei, denumit puţin retoric *„instituţia conştiinţei europene"*, îşi are meritul său în faptul că soarta prizonierilor români ne apare azi la fel de incredibilă ca istoriile evului mediu: el a aşezat drepturile omului printre priorităţile lumii moderne.

Şcoala Consiliului Europei

Peste doi ani, Consiliul Europei, cea mai veche dintre instituţiile europene, va serba o jumătate de secol de la înfiinţarea sa, în 1949. De-abia după al doilea război mondial s-au găsit factori responsabili care să o creeze, dîndu-i drept ţinte: 1. *Apărarea drepturilor omului, a democraţiei parlamentare şi a statului de drept.* 2. *Înţelegeri care să standardizeze aceleaşi practici legale şi sociale pe întregul continent.* 3. *Promovarea valorilor identităţii europene, cu respectarea diversităţii culturilor.*

Deşi mai importantă pare a fi la ora aceasta Uniunea Europeană, menită să dea „bătrînului continent" rezistenţă în următorul mileniu, la asaltul unei economii globalizate, ea nu ar fi fost în stare să reziste fără munca „ideologică" a Consiliului Europei. Un adevărat „training" avînd ca efecte reconcilieri istorice, acceptarea drepturilor minorităţilor, promovarea valorilor europene comune care au pătruns treptat şi în fostele ţări comuniste. Fiecare dintre ele a parcurs, mai repede sau mai încet, treptele de la statutul de observator la primirea ratificată de parlamentele naţionale, cu obligaţii asumate şi monitorizate o vreme. Unele primiri au avut un caracter de oportunitate, frizînd oportunismul: de pildă, primirea Rusiei, în timp ce viola drepturile omului în războiul din Cecenia. La ora actuală, din cele 40 de ţări incluse în Consiliul Europei, 16 sînt ex-comuniste, iar Bosnia-Herţegovina, Georgia, Armenia şi Azerbaidjan se află pe lista de aşteptare.

Avînd în vedere puţinele şanse pe care, din pricina stării sale economice proaste, România le are ca, în decembrie 1997, la Luxemburg, să primească altceva decît un „premiu de consolare", Consiliul Europei rămîne singura instituţie europeană unde ea se află ca membru cu drepturi depline.

Discursuri şi diplomaţie

„Au sosit clovnii", mi-a spus şoferul de taxi care mă ducea la Misiunea României, unde urma să aibă loc o întîlnire cu diaspora. „Clovnii" erau cei 40 de şefi de state reuniţi la cea de a doua întîlnire de vîrf a Consiliului Europei, din cauza cărora, timp de două zile, circulaţia în Strasbourg a fost deturnată. Un paradox al lumii în care trăim face ca Le Pen să aibă destui votanţi în Alsacia, şi nu toţi locuitorii acestei capitale europene să fie conştienţi de valorile pe care le reprezintă. Şi nici măcar de avantajele materiale (activitatea hotelieră, de construcţie şi comercială intensă) ale faptului că în Strasbourg se ţin şedinţele Adunării Parlamentare a CE, dar şi cele ale Parlamentului European, al cărui impresionant sediu se află încă în lucru. De două ori pe an se întrunesc aici şi cei 40 de miniştri de afaceri externe, alcătuind Comitetul care decide activităţile şi bugetul Consiliului Europei şi răspunde recomandărilor făcute de Adunarea Parlamentară şi de Congresul Puterilor Locale. Preşedinţia Consiliului de Miniştri este deţinută prin rotaţie, vreme de 6 luni: din mai pînă în noiembrie 1997 a fost Franţa, următoarea ţară va fi Germania.

Prima reuniune la nivel înalt a ţărilor membre ale Consiliului Europei a avut loc între 7 şi 8 octombrie 1993, la Viena, avînd ca scop lărgirea spre Europa de Est şi protecţia minorităţilor. În acel moment, statutul României, abia admisă, părea încă nesigur. Cît de mult s-a îmbunătăţit situaţia se poate vedea şi din numărul de întîlniri bilaterale (11) pe care le-a avut, la această a doua întîlnire de vîrf, preşedintele României cu reprezentanţii altor ţări, între care putem menţiona: o primă, dar bună întîlnire cu Tony Blair, premierul britanic, micul dejun cu Şevarnadze, preşedintele Georgiei, cu care s-a discutat (ca şi cu preşedinţii Armeniei şi Azerbaidjanului) parcursul prin România al conductei de petrol din Marea Caspică, o întîlnire interesantă cu Gyula Horn, ce a părut receptiv la ideea de a nu se duce o campanie electorală pe tema Transilvaniei la apropiatele alegeri etc.

Iniţiativa acestei întîlniri la vîrf aparţine preşedintelui Franţei, Jacques Chirac, şi preşedintei Adunării Parlamentare a CE, Leni Fischer. Ea s-a încheiat cu un plan de acţiune concretă, care cuprinde, printre altele: 1. *Instalarea, de la 1 noiembrie 1998, a Curţii Unice pentru Drepturile Omului, căreia pot să i se adreseze oricare din cei aproape 800 de milioane de cetăţeni ai ţărilor membre.* 2. *Crearea unui post de Comisar pentru Drepturile Omului.* 3. *Interzicerea clonajului fiinţelor umane, avînd drept scop crearea unei fiinţe umane identice cu o alta.* 4. *O noua strategie de coeziune socială, care să răspundă mai adecvat provocărilor actuale.* 5. *Programe de protecţie a copilului.* 6. *Lupta împotriva terorismului, a corupţiei, a crimei organizate, a toxicomaniei.* 7. *Aplicarea noilor tehnologii de informaţie.*

Iniţiativa preşedintelui Chirac a fost văzută de unii dintre analişti drept o încercare de a spori rolul Franţei în politica europeană. La fel a fost privită şi „troika" Paris-Bonn-Moscova, anunţată cu acest prilej: Franţa, Germania şi Rusia urmează a avea în viitor întîlniri anuale. În conferinţa de presă finală, la întrebarea unui jurnalist român, preşedintele Chirac a precizat că această înţelegere este făcută pentru susţinerea păcii, nu pentru periclitarea ei, România urmînd să intre în NATO în 1999. La acelaşi tip de întrebări, preşedintele Emil Constantinescu a răspuns că prin nici o declaraţie oficială Rusia nu s-a opus intrării României în NATO, iar troika proiectată i se pare doar o întîlnire informală. În nici un caz un risc pentru România.

Precizare

Săptămîna trecută a fost pentru a patra sau a cincea oară, în nici două luni, cînd d-l Andrei Cornea a publicat în revista „22" comentarii care mă vizează în modul cel mai direct. Mă văd silit să vă rog să publicaţi şi punctul meu de vedere.

Nu am de gînd să răspund calificativelor pe care d-l Cornea mi le atribuie: „Saint-Just de carton", „comportament frivol", „cruciat al dreptăţii persecutate" *ş.cl. Voi răspunde, în schimb, uneia din acuzele foarte precise pe care d-l Cornea mi le aduce şi în cuprinsul ultimului său editorial: aceea că din „înfrigurarea ieşirii la lumina rampei" (un delir bahic în care, spune el,* „se pierde şi ruşine, şi minte"*), aş fi acordat o atenţie exagerată unor fapte minore* – „apartamentul d-lui Băsescu, de pildă".

Am mai spus-o în cîteva rînduri (niciodată, însă, pînă acum pentru cititorii dv.): pe timpul celor opt luni cît m-am aflat la conducerea Departamentului de Control al Guvernului, am dispus şi coordonat zeci de verificări, în cazuri dintre cele mai complexe şi mai grave: dobîndirea ilicită, de către unii demnitari şi funcţionari publici, de terenuri agricole; nereguli în activitatea unor ministere şi a Secretariatului General al Guvernului; falsificarea unor hotărîri de guvern; abuzuri în activitatea unor instituţii ale administraţiei publice locale; nereguli financiare dintre cele mai serioase la flota maritimă comercială, la unele instituţii bugetare, la Televiziunea publică, la Secretariatul de Stat pentru Revoluţionari, la Spitalul Militar Central etc. Dosarul caselor demnitarilor a fost şi el, alături de cele amintite aici, una dintre preocupările Departamentului de Control.

El nu a fost, însă, un capriciu al cuiva. Parlamentul României a hotărît ca Guvernul să soluţioneze cazul acesta, iar Departamentul de Control nu a făcut altceva decît să se conformeze deciziei Legislativului. În al doilea rînd, acest dosar nu înseamnă numai „apartamentul d-lui Băsescu". Aproape 200 de demnitari – între care se află, este adevărat, şi d-l Băsescu – şi-au obţinut locuinţele prin tot felul de abuzuri şi falsuri.

Este acesta un lucru minor, căruia şeful Departamentului de Control al Guvernului i-a acordat „o atenţie exagerată"? Unde altundeva, în lumea civilizată, asemenea situaţii nu sînt lămurite pînă în cele mai mici detalii? Unde altundeva şeful Departamentului de Control al Guvernului mai este pus la zid pentru că a încercat să restabilească legalitatea şi pentru că, pentru asta, s-a bucurat de solidaritatea presei?

VALERIAN STAN

ZOE PETRE

Mitologii istorice

Am în față cartea, admirabilă în multe feluri, și nu în ultimul rînd prin curajul de a înfrunta o mulțime de idei moștenite, pe care colegul și prietenul Lucian Boia a publicat-o recent la Humanitas, *Istorie și mit în conștiința istorică românească*. Nu atît cu privire la substanța acestei cărți, despre care s-a scris și sînt convinsă că se va mai scrie, cît pe marginea ei și a subiectului pe care îl inaugurează, aș spune cîteva lucruri.

Ca istoric profesionist, m-am luptat adesea cu miturile istorice: cu cele pe care antichitatea le-a vehiculat despre ea însăși, de la pelasgi la cei șapte regi ai Romei și la Atlantida; cu cele pe care lumea modernă le-a creat și le-a perpetuat cu privire la antichitate: invazia doriană, vocația comercială, chiar capitalistă *avant la lettre*, a grecilor din era, nu-i așa, „colonială", geții – cei mai viteji și mai drepți dintre traci, și tot așa. Dincolo de orice, m-a izbit de fiecare dată faptul că aceste alcătuiri erau cu atît mai durabil susținute și mai larg răspîndite cu cît se refereau, auto-gratificant, la identitatea producătorilor lor.

Demersul constitutiv, și însăși identitatea istoriei ca disciplină intelectuală autonomă, este critica mitului. Această – pe atunci novatoare – „anchetă despre trecut" s-a născut în secolul VI î.H., atunci cînd cel dintîi logograf care ne este cunoscut, milesianul Hecataios, a scris o frază incendiară despre grecii care povestesc de cele mai multe ori lucruri „rizibile" despre propriul lor trecut, iar opoziția ireductibilă dintre mit – o narațiune orală, necontrolată și incontrolabilă – și istorie, ca reconstituire atentă, critică și inteligentă a faptelor în înlănțuirea lor cauzală, i se datorează lui Tucidide.

Partea mai complicată a lucrurilor începe atunci cînd înțelegem că istoricul profesionist devine adesea, cu sau fără voia lui, mitograf. O carte care a făcut senzație în prima parte a secolului nostru – cea a lui F.M. Cornford – se numea *Thucyddides Mythistoricus*. Cele mai periculoase etape în itinerariul istoricului profesionist par a fi cele în care discursul său atinge probleme de identitate colectivă la care el însuși participă: Herodot privește de obicei cu un ochi critic și amuzat poveștile despre trecut ale altora, dar devine autorul unuia din cele mai construite și mai tenace mituri istorice cînd îi opune pe dorieni (din care Halicarnasul său natal se considera o particulă) ionienilor (vecini și dușmani ai cetății sale din timpuri imemoriale). La capătul narațiunii sale despre regii Romei, Titus Livius declară explicit că, oricîte incertitudini i-ar stîrni faptele narate, acestea aparțin unei tradiții atît de venerabile, încît nu se cuvine să fie examinată critic.

Desigur, alunecarea din logica cercetării în logica mitului este doar una din formele posibile de distorsie a faptelor, și nu e deloc ușor să distingem între feluritele ipostaze ale discursului tendențios despre trecut, mai ales de cînd am devenit conștienți de relativitatea generică a tuturor formelor de memorie colectivă. Așadar, ce deosebește mitul istoric de lectura ideologică a trecutului, de eroare, de lipsa de discernămînt sau de prostie, simplă sau compusă? Personal, mă tem că teza formării poporului român „de 2000 de ani" e o prostie ideologică, nu un mit, și că merită a fi tratată ca atare.

Ce vreau să spun cu asta: pentru a vorbi de mituri istorice, cred că avem nevoie deopotrivă de criterii intrinsece – în speță, de recunoașterea unei structuri anume a narațiunii, care să derive dintr-un arhetip legendar (mitul eroului fondator sau al eroului ingenios, mitul poporului originar sau al țapului ispășitor, individual ori colectiv etc.) –, dar și de criterii exterioare, ținînd de capacitatea de difuziune pe care tocmai structura arhetipală o conferă narațiunii (un mit în care doar autorul lui crede nu este un mit, ci o formă de deviere) și chiar de pasionalitatea receptării: o ipoteză falsă denunțată ca atare stîrnește animozitatea autorului ei și a cîtorva discipoli, dar, chiar dacă demonstrația este pînă la urmă respinsă de comunitatea academică, asta se întîmplă cu o anume răceală salubră; un mit denunțat ca atare suscită, în schimb, valuri de ostilitate acolo unde te aștepți mai puțin, la sergenți majori și la topometri. Colegul Boia a mai avut parte de asemenea confirmări dezagreabile ale faptului că atinsese un nerv sensibil al publicului, și pariul meu este că recenta sa carte va mai suscita destule reacții pasionale pentru a-l convinge că a țintit în plin.

Protagoras apucase să scrie un tratat – evident pierdut, cu titlul „Discurs demolator" – cînd a fost judecat pentru impietate și silit să părăsească Atena. Nu vreau să spun prin asta că doar marginalizarea sau exilul sînt proba confruntării cu mitul, dar e limpede că o atare confruntare cere nu doar inteligență, ci și o bună doză de curaj. E limpede, pe de altă parte, că ne aflăm în fața unei situații care ne permite să înțelegem mai clar relația dintre memorie și identitate. Povestea lui Cinghiz Aitmatov despre mankurți, robii privați de memorie, e opusul complementar al analizei miturilor istorice. Cu alte cuvinte, funcția identitară a memoriei colective este esențială și definitorie. Această funcție nu poate fi anulată de nici un demers critic. Mai mult, este evident că un istoric profesionist care cade pradă logicii mitului, uitînd de Tucidide, își trădează meseria, la fel ca un inginer care con-

struiește un perpetuum mobile. Dar o colectivitate fără mituri – care nu au cum fi altfel decît istorice, pentru bunul motiv că imaginarul istoric este principala sursă a reprezentărilor identitare – rămîne o utopie, și încă una destul de sinistră.

De aceea, cred că nu vom putea niciodată înlocui cu adevărat „legendele neamului românesc" cu o istorie critică. Nici n-ar avea prea mult haz. Îndeletnicirea de Sisif pe care puțini dintre noi și-au asumat-o, propunînd o lectură critică a acestei istorii mitopoietice, are un viitor asigurat. Ceea ce cred că putem spera de la acest demers este, pe de o parte, trezirea conștiinței profesionale și a responsabilității profesionale a istoricilor, pentru a face alunecarea lor către arhetip mai dificilă și, de ce nu, mai dureroasă cumva: dacă vor să scrie povești, nu-i împiedică nimeni să opteze pentru o carieră literară, și oricum se cuvine să le tremure puțin mîna înainte de a învesti fraze despre Feți-Frumoși ai trecutului cu autoritatea unei bresle care a apărut în istoria intelectuală a lumii luptîndu-se cu basmele despre trecut.

Poate că, un pas mai departe, vom putea plivi ceva din agresivitatea unora dintre miturile istorice: paradigma Meșterului Manole pare oricum mai acceptabilă decît arhetipul purității originare a neamului, deși, dacă știm de obicei unde începe un mit, nu putem ști niciodată unde ajunge el pînă la urmă, pentru bunul motiv că polisemia este esențială mitului, oricînd susceptibil de o răsturnare de sensuri. Tocmai de aceea, cred că, în ultimă instanță, dacă vrem ca mitologia să nu devină o galerie de fantome trufașe și incitatoare, nu e de-ajuns ca istoricii să-și facă meseria corect. E nevoie ca întregul context, real și imaginar, căruia îi răspund miturile identitare să poată fi înseninat. Poveștile cele mai violente se nasc, firește, din frică. Poveștile cele mai trufașe se nasc din umilință. Folclorul națiilor prospere e mai degrabă plicticos.

ANDREI CORNEA

Învățămînt autosuficient

Anunțul Ministerului Învățămîntului (botezat pompos Ministerul Educației Naționale) că elevii de clasa a XII-a vor da un bacalaureat cu șapte probe, dintre care cele cinci orale toate într-o singură zi, i-a determinat pe liceenii din mai multe orașe, inclusiv din București, să iasă în stradă în număr considerabil, timp de două zile. Supărarea elevilor este legitimă: cu toate că se știa că *Legea învățămîntului* din 1995 stipula un bacalaureat cu șapte probe, ministerul a făcut foarte puțin pentru a pregăti în acest sens școlile, pe elevi și pe părinții lor. Nici pînă în acest moment programa pentru examen nu a fost definitivată și comunicată, iar dispoziția privitoare la susținerea în aceeași zi a cinci probe orale rămîne, fără îndoială, aberantă. Deja, se pare că ministerul și guvernul vor da înapoi și se va găsi un compromis, dar ceea ce s-a întîmplat permite două tipuri de remarci:

Mai întîi, s-a arătat încă o dată incompetența și delăsarea birocrației Ministerului Învățămîntului și ineficiența ministrului, d-l Virgil Petrescu, un om poate cu bunăvoință, poate nu mai rău decît predecesorul său, d-l Liviu Maior, dar cu totul incapabil să facă față provocărilor reformei și în acest domeniu. Cred că o demisie ar fi lucrul cel mai potrivit în acest moment.

Pe de altă parte, însă, ieșirea în stradă a liceenilor pune în evidență criza profundă în care se află învățămîntul nostru preuniversitar. Ani de zile, copiii noștri trec prin școli, făcîndu-se, în cea mai mare măsură, că învață, în realitate memorizînd enorme cantități de date pe care le vor uita imediat ce nu vor mai avea nevoie de ele pentru teză sau examen. Manualele rămîn adesea confuze și plicticoase, numărul orelor imens, timpul rezervat studiului individual sau lecturii infim. La sfîrșitul școlii îi așteaptă un bacalaureat, chipurile, serios, cu pretenții, dar care nu le asigură nici o slujbă sigură (ca pe vremea bunicilor lor), nici admiterea fără examen într-o universitate (așa cum se întîmplă în Vest, în foarte multe cazuri). Acest din urmă fapt, dintr-un motiv simplu, dar ascuns cu fățărnicie de responsabilii școlii românești: indiferent de numărul de obiecte la bac, majoritatea absolvenților se află sub standardele minime universitare: ei au multe cunoștințe, dar nu știu să le utilizeze creator sau critic, au note mari, dar obținute mai puțin în baza înțelegerii obiectului de studiu, cît a unei memorizări mecanice, iar diferențele dintre licee sau între Capitală și provincie rămîn, uneori, considerabile.

Pe scurt, cu patru, șase sau șapte materii, bacalaureatul românesc rămîne, deocamdată, aproape inutil, deoarece el indică prea puțin nivelul real al culturii generale, al asimilării unor metode științifice, al dezvoltării unor aptitudini și talente sau al existenței unor cunoștințe temeinice cu aplicabilitate practică. De fapt, din acest punct de vedere, chiar o mare parte a învățămîntului liceal este inutil și chiar nociv, el contribuind din plin la generalizarea semidoctismului, a vulgarității, a masificării, a discreditului în care se află cultura autentică, diminuînd și nu sporind șansele tinerilor de a se adapta, după absolvire, la o lume aflată în transformare dramatică.

În realitate, învățămîntul românesc preuniversitar este autosuficient: așa cum se prezintă el azi, finalitatea sa reală nu pare a fi aceea de a crea oameni pregătiți și cultivați, ci aceea de a da de lucru industriei meditațiilor. Majoritatea elevilor nu se pot pregăti singuri, după manuale și urmînd explicațiilor dascălilor; ei au nevoie de aceiași dascăli în calitate de meditatori privați. Iar aceștia, prost plătiți de stat, sînt profund interesați (chiar dacă nu conștientizează neapărat faptul) ca materia să rămînă confuză, greoaie, ca accentul să fie pus pe cantitate și nu pe o gîndire independentă, căci numai astfel ei pot continua să aibă o pîine suplimentară, pe seama părinților tot mai dezorientați ai unor elevi tot mai neajutorați. Dacă, acum două–trei decenii, meditatorul reprezenta încă o excepție, astăzi el a devenit regula, iar un bacalaureat cu șapte obiecte de studiu înseamnă, pentru foarte multe familii, un bacalaureat cu șapte meditatori. A vorbi despre performanțele unui învățămînt care servește mai curînd nevoile financiare (fie și justificate în sine) ale profesorilor decît necesitățile de cultură și instrucție ale tinerelor generații este ipocrit și inacceptabil.

Desigur, de data aceasta, liceenii, după ce au ieșit în stradă, vor primi unele concesii: cele cinci examene orale nu se vor mai susține în aceeași zi; poate, anul acesta, se va menține bac-ul cu patru materii. Dar, așa cum merg lucrurile, nu este încă deloc sigur că învățămîntul românesc se va schimba substanțial în următorii ani și că, cel puțin, vom vedea un efort coerent și decis de a-l face să-și abandoneze treptat autosuficiența.

Deschiderea dosarelor Securităţii

– discuţie pe tema proiectului de lege privind accesul la dosare –

Gabriel Liiceanu: Ani de zile am trăit ca simpli subiecţi ai unei istorii care se făcea dincolo de noi. Iar întrebarea dacă istoria se face sau nu, din nou, peste capetele noastre începe să apară în mintea noastră, datorită tergiversărilor în jurul unei legi ferme privind accesul la arhivele Securităţii. Prima întrebare trimite la a doua: cînd structurile puterii de stat nu îşi fac datoria, nu trebuie să intervină societatea civilă? De fapt, societatea civilă (Alianţa Civică, Grupul pentru Dialog Social) a intervenit mereu în aceşti ani pentru a urgenta o lege privind accesul la arhivele Securităţii. Presa a jucat şi ea un rol imens în această direcţie, dar nu s-a întîmplat nimic. Noi considerăm că această lege este mai importantă decît oricare alta şi că reforma societăţii noastre cu această lege ar fi trebuit să înceapă. Dosarele reprezintă simbolul unei societăţi care a funcţionat prin minciună şi secret, nu pe adevăr şi transparenţă, iar noi vrem să construim o societate care funcţionează pe adevăr şi transparenţă. Un alt motiv pentru a susţine importanţa acestei legi: nu se poate construi o societate democratică fără un dialog paşnic cu trecutul, fapt inimaginabil dincolo de deschiderea arhivelor Securităţii. În sfîrşit, reformarea societăţii este imposibilă astăzi în România, pragmatic vorbind, dacă se face cu aceiaşi oameni care au slujit instituţia-pivot de represiune în perioada comunistă. La noi au trecut şapte ani degeaba, şi dacă lucrurile nu arată astăzi deloc bine, asta se întîmplă pentru că societatea română n-a început, ca, de pildă, cea cehă, cu o lege a lustraţiei. Ţara noastră a avut în fruntea ei, vreme de şapte ani, un prim-secretar de partid şi un membru al nomenclaturii. Iată de ce se pune astăzi întrebarea: *„Cine sînt cei care mă conduc?"*. Atîta vreme cît nu există o lege limpede de acces la dosare, ne vom întreba mereu dacă oamenii care fac astăzi democraţia românească de tip occidental nu sînt aceiaşi care au făcut-o pe cea comunistă de tip sovietic.

Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu, Radu Filipescu

Cum au rezolvat toate celelalte ţări foste comuniste problema dosarelor

Pentru discuţia noastră, mi-am propus să fac o scurtă trecere în revistă a felului în care toate celelalte ţări care sînt în tranziţie au rezolvat problema dosarelor. Am să încep cu Cehia, care, după mine, este exemplul cel mai echilibrat de a rezolva lucrurile la timp. În 1991, pe cînd era încă Republica Federativă a Cehiei şi Slovaciei, s-a promulgat o *Lege a lustraţiei* care interzicea funcţionarilor înalţi din fostul partid comunist – exact punctul 8 al *Proclamaţiei de la Timişoara* –, cît şi agenţilor şi colaboratorilor din vechea poliţie politică să ocupe posturi de răspundere în structura administraţiei publice. Prin asta erau vizate cel puţin 10.000 de persoane, de la prefecţi de judeţe şi pînă la structura de vîrf a puterii. În 1993, cehii au adoptat o lege privind ilegalitatea regimului comunist, cît şi o lege despre opoziţia la acest regim, lege prin care s-au declarat imprescriptibile crimele regimului comunist. La 1 ianuarie 1995, s-a creat în Cehia un birou de documentaţie şi anchetă privind crimele comuniste, condus de celebrul disident Benda, care a depistat deja 98 de persoane acuzate de crime împotriva omenirii, în perioada comunismului, 25 sînt deja sub acuzare şi s-a pronunţat un verdict de condamnare la cinci ani de închisoare. În 1996, a fost votată în Cehia legea autorizînd oricărui cetăţean ceh consultarea dosarului propriu din arhivele vechii poliţii secrete. După cum observaţi, cehii au practicat o rezolvare a acestei probleme în trepte.

În Polonia, s-a adoptat o lege, în iulie 1997, care a devenit efectivă de la 1 octombrie 1997 şi care prevede anchetarea candidaţilor la înalte funcţii în stat şi cercetarea eventualului lor trecut în serviciile secrete comuniste. Candidaţii trebuie să declare dacă au lucrat cu poliţia politică, iar declaraţiile lor sînt verificate de o comisie specială care lucrează alături de Curtea de Apel. Ministerul Justiţiei va decide cine face parte din această comisie, iar 21 de judecători vor stabili veracitatea declaraţiilor, bazîndu-se pe documentele de arhivă ale Ministerului de Interne. Ungaria are o lege din 9 martie 1994 care permite căutarea printre oamenii politici şi înalţii funcţionari a celor care au lucrat în vechea poliţie politică. Judecătorii însărcinaţi cu ancheta sînt autorizaţi să facă publice numele acestora, dacă aceştia nu şi-au dat demisia în termen de 45 de zile din postul pe care-l ocupă. Legea vizează minimum 8.000 de persoane. Bulgarii au votat, în acest an, o lege care, începînd cu data de 1 august 1998, prevede accesul tuturor cetăţenilor bulgari la dosarele proprii. În aceeaşi lege se vorbeşte de o comisie guvernamentală care va fi dirijată de Ministerul de Interne şi care va putea pune la dispoziţia Parlamentului numele agenţilor şi colaboratorilor serviciilor secrete aflaţi printre deputaţi, miniştri, membri ai înaltei magistraturi, conducătorii mediilor naţionale ş.a.m.d. Şi Albania are, din 1995, o lege a lustraţiei. Germania, aşa cum vă este cunoscut, a mers cel mai departe. Prin urmare, fosta RDG, Cehia şi Bulgaria au promulgat legi care implică două aspecte – căutarea printre înalţii funcţionari ai statului a foştilor agenţi colaboratori şi accesul la dosarul propriu. În schimb, Polonia şi Ungaria s-au rezumat, în legile lor, la aspectul căutării foştilor agenţi colaboratori între înalţii funcţionari de stat, în ideea că puterea nu poate fi alcătuită din foştii agenţi ai poliţiei politice.

România riscă să-şi rateze intrarea în noua istorie

A doua concluzie, pe care îmi permit să v-o sugerez, este că **toate** ţările fostului bloc comunist au înţeles că nu pot reforma ţara cu oameni care au făcut parte dintr-o structură socială pe care starea de lucruri actuală o contrazice. Toate, afară de România. A treia concluzie pe care v-o propun este că toate aceste ţări au înţeles că, pentru o societate democratică de tip vestic, e nevoie de noi fundamente juridice şi morale. Ceea ce, se pare, noi nu am înţeles. A patra concluzie: România riscă să-şi rateze intrarea în noua istorie, pentru că, de şapte ani de zile, refuză să-şi creeze aceste fundamente. A cincea concluzie: nu întîmplător, ţările care au astăzi o situaţie bună sînt cele care au mers cel mai departe pe linia reglării paşnice a raporturilor cu trecutul. Ultimul lucru în deschiderea acestei discuţii este, desigur, **unde ne aflăm noi**? Noi ne aflăm într-un moment foarte neplăcut, în care se pare că tergiversarea acestei legi ţine de vanităţile unor persoane. Faptul că o ţară întreagă stă să aştepte o lege de care depinde destinul ei şi că această aşteptare atîrnă de penibile, meschine neînţelegeri ale unor membri de partid este un lucru foarte grav pentru societatea noastră şi, ca parte a societăţii civile, noi trebuie să ne ridicăm glasul tare ca să se audă că aşa ceva nu e cu putinţă. Noi am creditat, parte dintre noi, această putere şi aşteptăm ceva de la ea.

Numai societatea civilă a militat pentru o lege a dosarelor

Ana Blandiana: Este necesar să precizăm că eforturile pe această temă au fost făcute **exclusiv** de societatea civilă. La începutul lui 1990, atunci cînd a apărut *Proclamaţia de la Timişoara*, s-a atins ideea, prin punctul 8, pe planul Europei de Est, pentru prima oară, într-o formulă absolut corectă, şi s-a definit problema. Faptul că, după aceea, peste mai mult de un an, Cehoslovacia a votat o lege care punea în termeni juridici exact aceeaşi idee, aproape citînd punctul 8 al *Proclamaţiei de la Timişoara*, ne pune pe noi în situaţia tradiţională de a fi mereu obligaţi să recunoaştem sau să ne mîndrim, dacă asta poate să fie o mîndrie, cu faptul că noi am fost primii care am avut anumite idei, pe care însă le-am ratat pe parcurs şi le-au realizat alţii.

Gabriel Liiceanu: Oare acest lucru extraordinar de fin ca observaţie nu înseamnă că avem o intelectualitate la un nivel, iată, european, dar că poporul n-a urmat-o?

Ana Blandiana: Înseamnă că am avut şi avem o intelectualitate care n-a avut în spatele ei sprijinul popular, dar am să citez o frază a lui Blaga: *„Niciodată un popor nu este atît de rău încît să nu merite să-ţi dai viaţa pentru el, atunci cînd îi aparţii"*. Este o frază care, de fapt, spune că întotdeauna intelectualii sînt vinovaţi. Pentru că problema **Solidarităţii** în Polonia nu a fost numai aceea a şantierelor navale de la Gdansk. Intelectualii s-au dus acolo şi s-au pus în fruntea mişcărilor. Tot ce s-a întîmplat la noi după '89 ar fi fost cu totul altfel, dacă în '77 intelectualii români ar fi fost în Valea Jiului, şi în '87 la Braşov. Cel care înţelege cel mai mult are cea mai mare responsabilitate şi noi sîntem responsabili de tot ce se întîmplă. În '92, Alianţa Civică l-a invitat pe pastorul Gauck pentru prima oară în România. El a fost a doua oară invitat de noi şi de Parlamentul României, în primăvara acestui an. Legătura între Institutul Gauck şi Alianţa Civică a fost susţinută şi, în '96, o delegaţie a Alianţei, care a vizitat Institutul Gauck, l-a invitat din nou pe pastorul Gauck în România, fără să ştim care va fi rezultatul alegerilor din noiembrie '96. Am considerat că, indiferent cum vor ieşi aceste alegeri, problema dosarelor, care, din punctul nostru de vedere, este realizată în modul cel mai raţional şi cel mai rezonabil în Germania, trebuie rezolvată şi la noi. Soluţia germană ni s-a părut că este o soluţie rezonabilă şi raţională, iar anii care au trecut dovedesc că argumentele care au încercat să o împiedice, în Germania de Est, dar şi în Germania reunită, au fost de acelaşi tip cu argumentele care mai funcţionează astăzi la noi. Adică, nu putem să ne permitem să intrăm în dosare, pentru că va fi o tragedie. Ei bine, nu s-a întîmplat acest lucru nici în Germania, nici în celelalte ţări. Indiferent ce monstruoase adevăruri ar ieşi la iveală din deschiderea dosarelor, ele vor fi mai uşor de suportat de toată lumea, decît această bănuială generalizată în care nimeni nu are încredere în

Al. Paleologu, Gheorghe Ceauşescu, Vasile Lupu

nimeni. Se vorbeşte, mai ales de cînd cu discuţiile din PNŢCD legate de proiectul de lege al d-lui Ticu Dumitrescu, de un argument pe care-l auzisem înainte doar ca zvon, argumentul că România este într-o situaţie specială, şi anume, că Ceauşescu, în anii '70, a hotărît distrugerea dosarelor. S-ar fi numit **„Operaţiunea Jarul"**, prin care s-au distrus dosarele colaboratorilor Securităţii, membrilor de partid, şi că ar fi o nedreptate acum că, prin deschiderea dosarelor existente, să fie demascaţi doar cei mai buni, adică cei care nu intraseră în partidul comunist, dar deveniseră colaboratori ai Securităţii. Vreau să vă spun că am naivitatea să cred că nu este adevărat acest lucru. Părerea mea este că această idee a fost lansată chiar de cei care sînt interesaţi în împiedicarea accesului la dosare. Dar, chiar dacă nouă ne-ar sta la dispoziţie doar o parte a adevărului, orice parte de adevăr trebuie aflată – nu cred că există o altă soluţie. Aş vrea să vă atrag atenţia că eu nu cred că noi vorbim doar de anii de dinainte de '89. Noi ştim cu toţii că serviciile secrete de după '89 nu au făcut decît să le continue pe cele de dinainte, iar pentru viaţa noastră de acum încolo, este foarte important cum s-a trăit în aceşti ani dintre '89 şi '96. Profit de faptul că există în sală membri marcanţi ai PNŢCD, ca să îmi exprim speranţa că, dincolo de greşeala – pentru că sînt absolut convinsă că este vorba de o greşeală – care s-a făcut prin suspendarea d-lui Ticu Dumitrescu, nu se va opta împotriva sprijinirii acestui proiect de lege.

Gheorghe Ceauşescu (deputat PNŢCD): Instituţia Gauck, pe lîngă funcţia pe care o are, de consultare a propriului dosar, de semnalare, la cerere, a legăturilor cu poliţia politică pe care le-au avut oameni importanţi care aspiră la anumite funcţii, nu numai în domeniul politic, dar şi în domeniul învăţămîntului şi în domeniul economic, mai are o funcţie importantă pe care trebuie să o avem şi noi în vedere: sprijinirea culturii politice şi cercetării ştiinţifice. Dosarele sînt privite şi ca documente istorice. Cred că este absolut necesar ca şi în România să se facă o asemenea lege de acces la dosare şi de prelucrare a dosarelor. Trebuie să avem însă în vedere condiţiile specifice din România. Pentru că, dacă în RDG, foarte rapid, în timp de cîteva zile, s-a pus mîna pe arhiva Securităţii, la noi au trecut şapte ani. Şi am putut vedea ce cantitate impresionantă de documente au fost distruse în RDG, în acel răstimp foarte scurt.

Gabriel Liiceanu: Institutul Gauck a prevăzut prezentarea metodelor şi tehnicilor de lucru ale fostei STASI. Pe tot teritoriul Germaniei se ţin conferinţe în care se explică modul în care lucra poliţia politică germană. O lege în care n-o să ni se spună ce grozăvii a făcut această instituţie ar fi o lege castrată, pentru că oamenii nu ar înţelege ce avem noi cu vajnica noastră Securitate, care ne-a apărat atît de bine.

Ce se cere de la intelectuali şi ce se refuză

Vasile Lupu (deputat PNŢCD): Această lege este prioritatea priorităţilor. Şi dacă, acum 500 de ani, un popor mergea înainte cu Vodă, acum, la sfîrşitul mileniului II, un popor trebuie să meargă înainte cu intelectualii. Foarte pe scurt, vă voi relata ce s-a întîmplat cu această iniţiativă legislativă şi acest conflict, interpretat în fel şi chip. Convenţia Democrată a cîştigat puterea cu ajutorul intelectualilor şi a sperat în sprijinul direct al intelectualilor în procesul de legiferare, de alcătuire a structurilor noii puteri. Noua putere s-a văzut lipsită de un staff tehnico-administrativ care să pregătească lucrările Parlamentului şi ale Executivului. Actele normative ajung în Parlament cu evidente erori sau evidente falsuri, strecurate ca să compromită noua putere. Noi nu am avut de unde lua specialişti. Cînd s-a ieşit cu această iniţiativă a domnului Ticu Dumitrescu, s-a răspîndit panica, chiar la nivelul PNŢCD, o recunosc, şi au fost întrebaţi noii oameni care au reuşit cît de cît să cunoască ce-i în structura SRI. Nu aveam de unde scoate specialişti în această blestemată arhivă a Securităţii, iar situaţia din România este radical deosebită de a celorlalte ţări. Şi eu i-aş sfătui pe distinşii intelectuali çă mai util ar fi să găsim o cale să pătrundem în această arhivă a fostei Securităţi şi să vedem ce-i aici decît să vedem ce e în Germania. Iar sancţionarea domnului Ticu Dumitrescu nu are absolut nici o legătură cu proiectul de lege înaintat. Proiectul trebuia să primească cursul firesc al procedurii legislative. Legea poate fi scoasă, dar să vedem a cui este răspunderea pentru consecinţele ei. Reprezentanţii PNŢCD au fost întru totul de acord că, în orice condiţii, în această sesiune, legea trebuie să treacă prin Parlament.

Ana Blandiana: Noi, în calitate de manufacturieri ai **Memorialului Sighet**,

Monica Macovei, Coen Stork, Zoe Petre
În prim-plan: Adrian Moroianu, Stelian Tănase

imediat după schimbarea conducerii, ne-am adresat SRI. Am avut şi o întîlnire cu domnul Costin Georgescu, după care ne-am înţeles să-i facem în scris o cerere prin care solicitam intrarea istoricilor noştri în arhive. De atunci au trecut mai multe luni şi nu am primit nici un răspuns. D-le Lupu, este ceva foarte grav în felul în care aţi pus problema. Rezultă că pentru ceea ce nu merge în ţara asta sînt vinovaţi intelectualii. Este o mare diferenţă între ceea ce am spus eu şi ce aţi spus dumneavoastră. Eu am spus, la modul existenţial, că, în istorie, întotdeauna intelectualii răspund. Noi, cei care am sprijinit actuala putere, inclusiv pe dumneavoastră şi pe toţi miniştrii, să ajungă acolo, răspundem de faptul că ei nu funcţionează pe baza ideilor noastre? Alianţa Civică a luat în serios o propunere, pe care tot ea o făcuse în Convenţia Democrată, de a se crea nişte bănci de persoane pentru cazul că vom cîştiga alegerile. Ei bine, noi am făcut aceste dosare, care conţin datele persoanelor respective, propunerea lor specifică, pe meserie. Nimeni nu a deschis aceste dosare. Au fost predate la Convenţia Democrată, am spus şi vechiului preşedinte al Convenţiei Democrate şi noului preşedinte al Convenţiei să folosească oamenii pe care i-am pus la dispoziţie.

Opinia Preşedinţiei

Zoe Petre (consilier prezidenţial): Am mandatul preşedintelui României pentru a declara cu toată fermitatea că domnia sa sprijină principiul şi realizarea urgentă a lustraţiei. Forma pe care o va îmbrăca această iniţiativă este în primul rînd prerogativa Parlamentului şi a societăţii civile, care îl susţine sau îl mustră, după caz. Este de competenţa Parlamentului şi de cea a societăţii civile care îl stimulează, dar principiul este unul pe care nici unul dintre noi nu cred că îl poate contesta cu fruntea sus, cîtă vreme l-am susţinut, fiecare după puteri, în perioada anterioară. De asemenea, preşedintele m-a rugat să atrag atenţia asupra faptului că există o părticică nu de bine, dar de util, chiar şi în întîrzierea cu care s-a lucrat la noi. Există unele experienţe care ne-au precedat şi care ar trebui foarte repede examinate, nu numai sub aspectul formulelor găsite, ci şi sub acela al consecinţelor concrete pe care variantele le implică, aceasta pentru a găsi cea mai eficientă şi cea mai dedramatizantă soluţie. Îmi permit să adaug, de data aceasta în nume personal, deşi ştiu că este şi gîndul preşedintelui, dar mandatul meu aici s-a încheiat, că nu cred că e bine ca această lege, care trebuie să aducă limpezime şi onestitate în viaţa publică românească, să fie un prilej de scandaluri. Nici în felul în care ajunge să fie dezbătută în Parlament, şi nici în consecinţele ei. Cu titlu personal, îngăduiţi-mi să vă spun că mi-am permis acum cîţiva ani să scriu despre o experienţă, prima în istorie, o experienţă a democraţiei ateniene, după un regim de teroare de un an şi cîteva luni, cînd, pentru prima dată în istorie, răsturnarea şi restaurarea democratică care a urmat au fost însoţite de o lege a amnistiei. Această lege este admirată aproape unanim de istorici, dar am încercat să demonstrez că a dus la consecinţe foarte grave pentru însăşi funcţionarea reală a democraţiei ateniene, care s-a înglodat în tăceri vinovate, care s-a golit de sens şi care a lăsat să plutească un soi de ruşine amestecată cu teamă. Nu spun din pedanterie lucrul acesta, ci pentru că sînt convinsă că lucrurile care nu se spun limpede nu dispar, ci apasă cu mult mai greu. Îmi daţi voie să dau un exemplu mai elementar. Aproape în toate romanele Agathei Christie există undeva un personaj care spune: *„nu e grav pentru cel vinovat că nu a fost descoperit, e grav pentru cei nevinovaţi, care nu vor scăpa astfel în nici un fel şi niciodată de o suspiciune larvară"*. Aşa încît cred că această lege trebuie să ajungă să realizeze măcar două obiective: unul este acela al definirii responsabilităţilor pentru crime care nu se pot prescrie, crime care au încălcat şi legislaţia de atunci şi, cu atît mai mult, pe cea de acum. Al doilea, care priveşte buna-credinţă şi onestitatea personalităţilor publice, a persoanelor care candidează pentru o funcţie de demnitar, pentru o funcţie de parlamentar, pentru o funcţie de conducere într-unul din partidele care se revendică de la principiile democratice a liderilor de opinie şi, de ce nu, a directorilor de mari publicaţii. Dar nu cred că trebuie să mergem pînă la funcţia de educaţie. O persoană care îşi vede de mica ei parte de lume riscă să fie aruncată într-o aventură care o depăşeşte. La nivelul societăţii româneşti, cred că important este ca aceia care iau deciziile să le ia liber de orice şantaj.

Accesul la dosare – o garanţie pentru selecţia elitelor

Stelian Tănase: Cred că *Legea accesului la dosare* ar trebui legată de alte legi care ţin de transformarea societăţii româneşti. Şi anume: este vorba de *Legea accesului la arhive*, lege în care România este extrem de conservatoare şi care, chiar în limitele ei, nu este respectată. A doua este această *Lege a dosarelor personale* şi a treia este *Legea accesului la informaţie*. Aceste trei legi-pachet ar putea să introducă o masă critică reformatoare prooccidentală de deschidere a societăţii româneşti, care acum este obturată în toate circuitele ei. Din păcate, trebuie să fac o observaţie: presiunea societăţii civile în această direcţie este slabă, iar voinţa politică a elitei guvernante este şi mai slabă în aceste direcţii. Peste tot, această chestiune a dosarelor, şi în regimurile autoritar-militare din America de Sud, şi în Asia de Sud-Est, ca şi în Europa de Est, a provocat mari dezbateri publice şi traume. Şi aş spune că, în România, această dezbatere publică este destul de firavă şi apatică şi numai cîteva nuclee, cum este acesta, şi cîţiva jurnalişti şi, foarte rar, politicieni (mi se pare, chiar deloc politicieni) se implică realmente în rezolvarea acestei chestiuni gravisime pentru democraţia românească în viitorul apropiat. Nu trebuie uitat efectul traumatic. Cred că intelectualii trebuie să vadă toate laturile acestor legi. Dacă acum discutăm numai despre această lege, trebuie analizate şi cauzele, şi efectele şi condiţiile specifice ale României, pentru că ele sînt foarte diferite de cele din Germania sau Republica Cehă. Evident, această lege ar fi fost foarte bine să apară acum patru, cinci, şase ani, dar aş vrea să vă amintesc – şi sînt mulţi oameni care ştiu, mai ales cei din presă – că în fostul guvern şi la nivelul fostei puteri existau foarte mulţi ofiţeri activi ai Securităţii. Un singur lucru aş vrea să mai amintesc în final, ca o problemă tehnică, dar care are o mare importanţă. Legea despre care discutăm astăzi are două aspecte: e vorba de accesul la dosarul personal al fiecăruia. În America, FBI-ul îţi predă dosarul personal la cerere. Sînt obligaţi prin lege. Al doilea aspect este accesul la dosarul persoanelor din sfera publică – şi aici sînt problemele cele mai grave, pentru că cei care decid sînt în sfera publică şi nu au interes ca dosarele lor să fie dezvăluite. Este vorba de guvern, parlament, administraţia locală, cler, justiţie şi presă. Aş vrea să vă spun că, de pildă, în Ungaria, este o structură specială care analizează dosarele persoanelor publice şi că, în acest moment, Gyula Horn este în anchetă, pentru că se pare că după '56 el a fost implicat în represiuni vreme de doi ani şi apoi a lucrat ca informator la nivelul aparatului de partid unde el îşi făcea cariera de utc-ist. Problema noastră este: dacă vom crea o structură specială şi de cine va fi ea pendinte; va fi a societăţii civile, va fi a Parlamentului, interpartide ş.a.m.d., sau accesul acesta va fi liber? De pildă, dacă o persoană îşi depune candidatura pentru o funcţie publică, presa sau adversarii politici vor

(Continuare în pagina 10)

Deschiderea dosarelor Securităţii

– discuţie pe tema proiectului de lege privind accesul la dosare –

(Urmare din pagina 9)

putea să meargă la dosar şi să îl folosească cum cred ei de cuviinţă? Este o problemă serioasă în ce priveşte recrutarea, selecţia elitelor guvernante în perioada următoare.

Ana Şincai: Vă mărturisesc că sînt extrem de contrariată că, de 9 luni, noua putere nu reuşeşte să introducă pe rol această lege. Am reproşat vechii puteri că nu respecta principiile statului de drept, dar văd că în continuare trebuie să se apeleze la preşedinţie, pentru că în realitate nu se respectă principiile statului de drept. Deci nu se pune legea pe rol, în schimb, se iau măsuri punitive asupra acelor care insistă de peste cinci luni de zile. Este o greşeală pe care a făcut-o PNŢCD, cel mai mare partid de la putere, că a putut să sancţioneze pe domnul senator Constantin Ticu Dumitrescu cu penultima sancţiune, de a fi suspendat din partid pe un an de zile. În privinţa *Legii accesului la informaţie*, a fost o stupoare pentru mine să-l aud pe domnul Valeriu Stoica, într-un dialog televizat că, de fapt, este pentru încălcarea *Legii accesului la informaţie*. Cum de este cu putinţă ca, într-un stat actual, care pretinde că respectă principiile statului de drept, să fie suspendat Ticu Dumitrescu pentru promovarea legii? Sancţionăm un senator care este preşedintele Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici, care pe plan internaţional este o personalitate în domeniu?

Alexandru Paleologu: Ne bănuim unii pe alţii, şi vom rămîne în acest climat de suspiciune mutuală, şi nu vom scăpa de această chestie pînă cînd o lege dată de Parlament nu va divulga tot ce conţin, încă, dacă mai conţin, dosarele Securităţii. Este absolut insuportabil faptul că se invocă acum alt argument: de 7 ani de zile, îţi dai seama cîte se vor fi schimbat, cîte s-au fabricat? Se poate. Dar indiferent de acest gest, actul tranşant, care va fi un moment important în istoria societăţii, este necesar. Şi nu mă interesează dosarul meu personal. Vreau să ştiu cine este şantajat şi şantajabil din noua putere. Eu am sentimentul – nu pot să fac afirmaţii – că sînt foarte multe personalităţi importante din noua putere care sînt şantajabile. Ei bine, acest lucru trebuie ştiut, indiferent de consecinţe. Eu sînt de părere că trebuie să se permită accesul la dosarele demnitarilor, parlamentarilor, prefecţilor, tuturor oamenilor care au o cît de mică parcelă de putere.

Vasile Olaru (consilier PNL la Primăria Capitalei): Eu cred că această lege se impune numai pentru motivul esenţial de a vedea dacă cei care conduc această ţară merită să o facă. Consider însă că două lucruri se impun, ca observaţie la această lege. Prima observaţie: printre categoriile de persoane care sînt supuse unui control trebuie să fie introduşi toţi ziariştii, care sînt purtătorii imaginii cetăţenilor. În al doilea rînd: sînt nişte noţiuni – ca agent, colaboratori, informatori – care trebuie foarte bine precizate, fiindcă, aşa cum sînt ele descrise, sînt foarte generale şi ar putea produce multe confuzii.

George Stancov (deputat PD): Avem curajul să spunem că, dacă nu aducem pînă la 1 Decembrie, care este o zi importantă, proiectul în dezbaterea Camerelor Parlamentului, devenim, din păcate, vorba domnului Ticu Dumitrescu, *„un parlament al ruşinii* – în cel mai bun caz – sau „al neruşinării în adevăr“?

Aspectele tehnice ale legii

Adrian Moroianu (deputat PNL-CD): N-o să ating decît 3–4 puncte care nu se regăsesc în proiectul de lege propus de d-l Ticu Dumitrescu. Am introdus un articol prin care dăm posibilitatea conducătorilor instituţiilor şi organizaţiilor publice, precum şi agenţilor economici să poată solicita (în momentul cînd angajează manageri, oameni în consiliul de adminstraţie) dosarele angajaţilor. Un alt element: am solicitat ca accesul la aceste dosare să fie permis pînă în data de 24 februarie 1992. Este momentul cînd a intrat în vigoare *Legea Serviciului Român de Informaţii*. Perioada de la 22 decembrie '89 pînă la 24 februarie '92 este o perioadă în care poliţia politică a continuat să existe în România. Ca să avem o şansă ca legea să treacă, impunem ca accesul la dosare să nu aibă efecte juridice şi să nu poată determina sancţiuni profesionale sau politice pentru persoanele aflate în funcţii la data aplicării prezentei legi. Privitor la segmentul organizatoric, aş dori să fac un apel către Grupul de Dialog Social, către Alianţa Civică şi Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici. În momentul cînd această lege va ajunge să fie votată, în acest Consiliu, care va conduce acest Institut care se va ocupa de dosare, să interveniţi şi să vă arătaţi disponibilitatea de a face parte din această structură. Noi am prevăzut în proiectul nostru legislativ o organizare care necesită eforturi financiare minime. La nivelul judeţelor există prefecturi care pot da spaţii gratuit, se pot impune persoane care să aibă şi această activitate în cadrul judeţului, în aşa fel încît efortul financiar să nu fie o cauză care să întîrzie acest program.

Sala GDS, neîncăpătoare în timpul dezbaterilor

Monica Macovei (jurist): Aş vrea să vă spun că, la solicitarea Comisiei Juridice a Senatului, am redactat proiectul de lege care a fost însuşit de domnul Ticu Dumitrescu. Tot ce s-a spus în seara asta există într-o formă sau alta în acest proiect de lege. Deci, este prevăzut accesul la propriul dosar prin consultare directă. Este prevăzută o formă de lustraţie, ce are în vedere o sancţiune morală. Se va da publicităţii calitatea de agent sau informator a celor care au ocupat anumite funcţii publice care sînt inserate în lege. Mai departe, acea persoană nu este demisă sau nu i se cere să demisioneze. Intervine oprobriul public. Fie, dacă sîntem în campanie, nu mai votăm acea persoană pentru Parlament, fie, dacă este o persoană care poate fi demisă, şeful lui o va demite dacă el nu-şi dă demisia, fie funcţionează, să spunem, ruşinea publică şi îşi va da demisia din ruşine. Această lege intervine după 7 ani, nu ştim exact ce găsim în aceste dosare şi atunci e mai bine să facem informaţia publică, ca să eliminăm posibilitatea şantajului politic. Art. 25 din *Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice* prevede dreptul oricărei persoane de a ocupa o funcţie publică, eligibilă. Şi tot în acest pact se interzice discriminarea de grup. Sigur, Germania şi-a permis să o facă, au făcut-o şi alte ţări. O putem face şi noi, acum, dacă ne asumăm în mod conştient încălcarea acestor dispoziţii internaţionale. Se prevede în acest proiect de lege publicarea informaţiilor şi documentelor care pun în evidenţă crimele comise de fostele organe de securitate şi se prevede accesul istoricilor la acte privind structura, metodele, activitatea Securităţii. În acest proiect de lege se prevede că apariţia unui nume într-un document nu este relevantă şi nu determină calitatea de agent decît în măsura în care se coroborează cu alte documente scrise, şi ele sînt enumerate: sinteze, note etc., aflate în Arhivele Securităţii. Trebuie prevederi speciale care să se refere la Biserica Ortodoxă şi la conducerea Bisericii Ortodoxe. Cred că şi clericii trebuie incluşi în aceste dispoziţii de lustraţie.

ierom. Iustin Marchiş: După cum ştiţi, cel care conduce încă această chestiune în Germania este un pastor al Bisericii majoritare din vechea Germanie Democrată. S-au gîndit cei care au făcut proiectele şi la cineva dintre oamenii Bisericii Ortodoxe care să participe la această dezbatere? Pentru că mie mi se pare că nu se cade ca unul de altă confesiune să se amestece în problemele unei alte biserici. Un greco-catolic, care este parlamentarul Moisil, face special un proiect de lege pentru preoţi ortodocşi. Socotesc că cineva din afară nu va putea judeca niciodată o tagmă din care nu face parte.

Constantin Ticu Dumitrescu (senator): Proiectul este ca şi intrat în discuţia Parlamentului. Cei care se consideră îndreptăţiţi şi sînt în măsură să facă amendamente să poftească să le facă în timpul dezbaterilor, pentru a avea o lege aşa cum trebuie, fie reducîndu-se din conţinutul ei actual, fie îmbunătăţindu-se conţinutul ei actual. Orice altă încercare nu e decît tragere de timp. O lege cum este aceasta este urmată de un regulament de ordine interioară, care are peste 200 de articole şi care se votează tot în Parlament. Deci şi asta va mai lua o lună–două. Venim fiecare cu propunerea la subţioară, ne aşezăm în bancă şi cînd a venit articolul care ne interesează, îl discutăm. Ne ajung 4 ani de cînd această lege a fost întoarsă cînd într-un fel, cînd în altul.

Vasile Lupu: Eu l-am asigurat pe d-l Ticu Dumitrescu de sprijinul total în această lege, fie şi ca vicepreşedinte al Camerei, înainte de a se declanşa această situaţie. Că există voinţă politică se va dovedi în această toamnă. Eu îl asigur acum că voi depune toate eforturile şi nu voi lipsi de la vot decît dacă voi fi pe cealaltă lume.

Emil Popescu (deputat PNŢCD): Îl asigur şi pe domnul Ticu Dumitrescu, şi pe toţi care sînteţi aici, că vrem ca mîine, dacă s-ar putea, să adoptăm această lege. Nu discutăm proiectul domnului Ticu Dumitrescu, care este bun şi perfectibil, ci riscurile ce decurg din această deschidere a cutiei Pandorei. Nu e vorba de răspunderea celor care au întocmit dosarele. Părintele va citi cum copilul lui i-a făcut un denunţ. Zeci de familii vor fi sfîşiate. Apar dificultăţi şi vă rog frumos să nu vă pripiţi. Stadiul conflictual în care se află societatea românească face necesar un echilibru chiar şi în această lege. Legea ar trebui să fie un instrument foarte bine închegat, care să definească noţiunea de „delator“ sau de „turnător“, de „informator“... Partidul nostru vrea acest lucru, nu se opune nimeni.

Gabriel Liiceanu: Unul din lucrurile pe care n-am apucat să le discutăm este riscul pe care îl implică o lege făcută cu neglijenţă juridică şi care ar putea da naştere la erori. Din acest punct de vedere, domnilor parlamentari, faceţi-vă treaba cu toată seriozitatea. Domnul Vasile Lupu a recunoscut că această lege este o prioritate a priorităţilor. Ea implică, prin însăşi existenţa ei, o funcţionare a întregii structuri a puterii cu oameni care să garanteze curăţenia legilor făcute şi corectitudinea aplicării lor. Mi-ar plăcea foarte mult ca din legea care se va face să nu lipsească neprescrierea crimelor politice şi ideologice din perioada comunistă. Din discuţiile noastre au rezultat două aspecte pe care le presupune legea: acela al accesului la dosarul personal şi accesul la dosarul demnitarilor publici. Înclin să cred că, în clipa în care ne aflăm, totuşi, este esenţial aspectul lustraţiei. Trebuie să existe în lege mijloacele ferme de aplicare a legii, iar latura juridică trebuie să fie perfect acoperită, pentru că ne putem trezi cu o lege care să fie incompletă, profund nesatisfăcătoare şi care să închidă discuţia.

Pagini realizate de RODICA PALADE
Foto: CONSTANTIN VĂDUVA

APĂRUTĂ LA ALL

Ajunsă între timp, în SUA, la a treia ediţie, *Capitalul uman* urmăreşte preocupările anterioare ale lui Becker, prin analizele sale economice asupra discriminării, căsătoriei, familiei, relaţiilor interumane şi educaţiei, bucurându-se astăzi de statutul unei *lucrări clasice* despre consecinţele investiţiei în educaţie.

APĂRUTĂ LA ALL

GEORGE PRUTEANU

D-l Andreescu luptă cu realitatea – şi aceasta conduce detaşat

Din respect pentru spaţiul revistei „22" şi pentru cititorii ei, voi trece peste limbul introducerii direct în purgatoriul polemicii propriu-zise, punct cu punct.

„*Una din tezele folosite* (de mine, G.P., în combaterea anumitor articole din Ordonanţa de urgenţă 36 de modificare a *Legii învăţământului*; n. G.P.) *a fost necesitatea apărării «limbii statului»*", spune d-l Gabriel Andreescu. Evident, susţin aceasta, fără însă a pune un accent foarte apăsat (nici n-am formulat vreodată o atare propoziţie). Şi nu-l pun tocmai fiindcă aserţiunea mi se pare un truism elementar, indeniabil. „*Trebuie să remarc că «limba oficială» nu este altceva decît «limba autorităţilor publice»*", adaugă preopinentul meu. De ce neapărat a „*autorităţilor*"? A „*instituţiilor*" publice, nu doar cele de autoritate. În acest sens, oare şcoala nu este o instituţie publică, şi chiar o autoritate (autoritate care ar trebui să fie mult mai solidă decît în prezent)? Fireşte că este, poate chiar **prima** instituţie a statului, şi ca importanţă, şi ca mărime. Şi atunci, în ce ar mai consta eroarea tezei mele?

O altă temere pe care mi-o depisteaza d-l Andreescu este „*ca nu cumva minoritarii să fie dezavantajaţi în activitatea lor profesională*" (de necunoaşterea limbii române). Fără doar şi poate. Domnia sa admite că „*o astfel de idee este pînă la un punct valabilă*". Întrebarea e unde se află acel punct. D-l Gabriel Andreescu crede că problema se rezolvă „*prin asigurarea pentru toţi minoritarii a susţinerii orelor de limbă română cu învăţători / profesori cît mai bine pregătiţi*". Mie mi se pare insuficient, pentru că astfel româna rămîne cu ponderea şi statutul unei limbi străine, pe care elevul n-o întrebuinţează nicicum. Dar las această nuanţă importantă în suspensie, pentru că afirmaţia următoare a d-lui Andreescu este o stranie enormitate: „*Asta nu înseamnă să obligi la desfăşurarea integrală a educaţiei în limba oficială*". Constat că, deşi, cu cîteva paragrafe mai jos, în stilul onctuos specific d-sale, d-l Gabriel Andreescu îmi dă o notă bună la glagorie, lăsîndu-mă însă corigent la materia în sine („*d-l Pruteanu este un om deosebit de inteligent... Am realizat că nu a avut interesul sau dispoziţia de a aprofunda subiectul drepturilor şi libertăţilor grupurilor minoritare... etc.*"), cel cu „lecţia neînvăţată" este chiar d-l Gabriel Andreescu. **Întreaga educaţie** în limba oficială"? De unde pînă unde? Cine „obligă" la aşa ceva? În ce ţară? În ce an? Domnule Andreescu, pentru numele lui Dumnezeu, puneţi mîna pe *Legea învăţămîntului* (şi pe modificările aduse ei de Comisia Senatului) şi veţi vedea că, DIMPOTRIVĂ, întreaga educaţie, **de la grădiniţă pînă la doctorat**, se poate desfăşura (şi se desfăşoară efectiv acum) în limba minorităţii respective, cu o singură, decentă, excepţie, extrem de utilă (şi, în fond, încă prea mică), pentru care mă zbat din răsputeri, şi anume obiectele Istoria României şi Geografia României în clasa a 7-a de gimnaziu. Cu alte cuvinte, cîteva zeci de ore, în miile de ore din 12 (plus, eventual, încă 5) ani de şcoală! Deformarea prin totala inversare a realităţii, din afirmaţiile d-lui G. Andreescu, este inadmisibilă şi mă uimeşte la un om cu reputaţia d-sale.

Ceea ce urmează este tot o deformare, o răstălmăcire. D-l Andreescu afirmă că eu aş pretinde „*la obligarea unei educaţii în limba oficială şi pentru cei a căror limbă maternă este diferită... întrucît «aceasta este limba statului român»*". N-am formulat niciodată această „obligaţie", nici nu mi-a trecut prin cap, aşa încît şi motivaţia pe care mi-o atribuie preopinentul meu e falsă şi mi-e complet străină. Eu solicit să existe, pe lungul parcurs al educaţiei în limba maternă (cu care sînt de acord!), şi o anume rezonabilă fişie de exersare, de punere în act, a limbii române, nu pentru că este a abstracţiei numită „stat", ci pentru că e vorbită de imensa majoritate a concetăţenilor, constituind deci o perfectă premisă de coagulare şi solidaritate. Minoritarul (cetăţean român) nu va trăi într-un ghetou, nu-l pregătim pentru o întărcuire, nu-l „legăm de glia" judeţelor Harghita şi Covasna, ştim bine ce înseamnă mobilitatea socială şi profesională, în consecinţă e incorect să-l frustrăm, printr-un proiect didactic imperfect, de calea funciară de comunicare (şi con-simţire) cu compatrioţii săi. Cred că şi d-l Andreescu citeşte ziarele şi află că mai sînt încă mulţi elevi care au învăţat în limba unei minorităţi şi, ajunşi să se înscrie la liceu, nu-s în stare să poarte conversaţia elementară în

Necesitatea apărării limbii statului este un truism elementar • Întreaga educaţie se poate desfăşura în limba maternă – cu o singură şi extrem de utilă excepţie • Limba română este o premisă perfectă de coagulare • Realitatea te obligă să vorbeşti în limba română, nu cineva anume • Este corect ca faptul de a nu şti bine românește să constituie un avantaj pentru intrarea la o facultate în România?

românește (*Cum te cheamă? Unde ţi-e foaia matricolă? Du-te la secretariat!*). Mai scandalos e faptul că şi în unităţi militare ajung astfel de recruţi handicapaţi lingvistic; *nu pot fi instruiţi* fiindcă nu înţeleg româna, nu li se poate da armă, nu pot fi trimişi în misiuni, astfel că trebuie plasaţi în unităţi de „muncă de jos", ceea ce-i umileşte pe drept cuvînt (şi poate isca suspiciunea discriminării etnice), dar e un cerc vicios, din care nu se poate ieşi decît dacă ei încheie şcoala cu limba română nu doar „studiată", ci şi exersată.

Mărturisesc că argumentul cu engleza care, chipurile, „trăieşte" şi pe Calea Victoriei „*dacă cineva te opreşte spunîndu-ţi «how do you do»*" (apropo de pericolul ca româna să „dispară" din unele judeţe) mi se pare teribil de tulbure. Cum „trăieşte" engleza, dacă unul întreabă „*how do yo do*", şi celălalt, săracul, răspunde „*nem tudom*"?!

Mai jos, d-l G. Andreescu mă sfătuieşte să înţeleg că nu trebuie avută în vedere „*obligarea celor care folosesc o altă limbă maternă să gîndească şi să vorbească în limba română*". Cu alte cuvinte, d-sa mă învaţă că cercul e rotund. Nu vreau şi nu pot să forţez pe nimeni să gîndească în altă limbă decît cea suptă de la sînul mamei sale. Nici să vorbească nu-l oblig, Doamne fereşte!, dar aici vine în locul meu cruda realitate şi-l obligă ea. Aşa că eu, însărcinat de Statul care e şi-al lui şi-al meu, vreau să fac o lege bună, care să-l ajute să ştie că 6 ori 8 fac 48 şi că „*kenyer*" se spune „pîine" în cea mai mare parte a ţării lui, dar şi „pită", sau „pîne".

Merg mai departe şi iar frisonez în faţa a ce-mi pune mie în seamă d-l Andreescu: „*George Pruteanu spune: fiecare poate să vorbească pe limba sa maternă în viaţa privată. În rest, în statul român stăpîneşte limba română*". În aceste fraze apare o caricatură groasă de dictator furibund, care în nici un caz nu sînt eu. Ce limbaj e acesta: „stăpîneşte"?! Cum poate d-l Andreescu să-mi treacă în cont o asemenea viziune grotesc-brutală, în care limba română e în postura unei forţe coercitive?! Limba română nu stăpîneşte, ci slujeşte, maleabilă şi cuminte, pe oricine o respectă. Iar într-un stat ca al nostru, care nu e federal, ci unitar, ea slujeşte tuturor instituţiilor statului, la dispoziţia tuturor cetăţenilor.

Mai alambicată e ideea din fraza următoare a d-lui Andreescu: „*A gîndi că un cetăţean care nu este român trebuie să suporte «inconvenientul» faptului că se află în România (şi nu în Ungaria) constituie un semn de insensibilitate. Este şi periculos*". Să desluşim: pentru un cetăţean român care ştie doar ungureşte ESTE realmente un incovenient faptul că e aici şi nu în Ungaria. Eu n-am insensibilitatea de a afirma că el „trebuie să suporte" acest inconvenient. Are două posibilităţi de a-l evita: 1) să se claustreze complet şi definitiv într-o utopică, u-cronică şi u-logică enclavă exclusiv maghiarofonă, adică un fel de micro-Ungarie în România; sau 2) să stăpînească normal limba română. Cea dintîi este o aberaţie, contrazisă de însuşi cursul vieţii sociale şi profesionale din România. Pe cea de-a doua o sprijin cu prietenie şi entuziasm, tocmai spre a-l despovăra pe concetăţeanul meu de orice „inconvenient".

„*...Românii, polonezii, grecii, italienii, care ajung în Statele Unite, se declară cu mîndrie (subl. G.A.) americani*". Aşa e, şi-l întreb pe d-l Andreescu: se dau aceia de ceasul morţii să nu cumva să audă, în tot cursul şcolarităţii lor, o vorbuliţă în engleza americană? Se predă, la New York, Istoria Americii în poloneză? Se predă, la Chicago, Geografia Americii în greceşte? Nicidecum. *Not at all*. Iar concetăţenii noştri de etnie maghiară ar avea raţiuni în plus de a fi ataşaţi de limba ţării lor, întrucît nu au venit aici de o generaţie–două, ci de nenumărate.

În finalul articolului d-sale, d-l G. Andreescu aşterne un neadevăr cras, cu care mă vexează într-un mod nepermis, vorbind de „*şedinţa în care d-l Pruteanu a violat regulamentul Comisiei pe care o conduce..., repunînd în discuţie un articol*" etc. Greşit (mai exact: unidirecţional) informat, d-l Gabriel Andreescu nu ştie ce spune. Nu am violat nici un regulament. (Toate şedinţele s-au desfăşurat cu presa de faţă şi au fost înregistrate pe bandă de magnetofon.) Repunînd în discuţie un articol votat, n-am făcut decît să dau curs art. 15 din regulamentul invocat, unde e stipulat negru pe alb: „*Pînă la votul final asupra proiectului de lege, comisia poate reveni asupra oricărui articol discutat, dacă există o propunere bine argumentată în acest sens şi dacă această propunere întruneşte votul majorităţii membrilor prezenţi ai comisiei*". Aştept scuzele d-lui Andreescu.

P.S. Cîteva întrebări pentru d-l Andreescu. 1) E corect ca faptul **de a nu şti** bine românește să constituie un avantaj pentru intrarea la o facultate în România? 2) Este refuzul, aproape repulsiv (s-a pronunţat, de către un parlamentar UDMR, şi cuvîntul „chin"), de a studia două materii în românește, într-un singur an din 12 ani de şcoală în limba maghiară, o atitudine europeană, elegantă, tolerantă? 3) Manevrele de culise, şantajul psihologic, presiunile necuviincioase sînt oare metode politice preferabile căii parlamentare limpezi şi drepte?

GABRIEL ANDREESCU

Răspuns d-lui Pruteanu

Stimate domnule George Pruteanu,

înţeleg că aşteptaţi un răspuns.

1) Deosebirea dintre „autorităţi publice" şi „instituţii publice" ţine de unghiul din care priveşti – expresie a unei relaţii de autoritate, structură creată pentru realizarea unui anumit scop. În context este nerelevantă, aşa cum de altfel aţi observat.

2) Eseul pe care l-am scris nu a avut în vedere reproducerea strictă a convorbirii pe care am amintit-o (ceea ce aţi spus atunci rămînînd doar punctul de plecare). Am dorit să demontez, pentru cititor, idei care au fost implicate în „lupta" împotriva Ordonanţei de urgenţă de amendare a Legii învăţămîntului *şi sper ca stilul să fi asigurat codul corespunzător de lectură. Astfel, dumneavoastră nu aţi rostit niciodată „limba română stăpîneşte" şi nu cred nici eu că aveţi o structură dictatorială. Dar viziunea dumneavoastră privind statul şi limba oficială ţine de tradiţia unei concepţii autoritare.*

3) Privitor la întrebările ultime: ceea ce s-a întîmplat la Cluj (la asta vă referiţi, sînt sigur) constituie, într-adevăr, o „injustețe". Ea aparţine nu organizaţiei cu care vă luptaţi, ci Ministerului Învăţămîntului. A treia întrebare este retorică, dar a doua mi se pare, într-adevăr, semnificativă.

Nu cred, domnule Pruteanu, că ar fi ceva rău în faptul că elevii maghiari ar învăţa două materii în limba română. Cheia educaţiei pentru minoritatea maghiară este să aibă deschisă complet calea spre învăţămîntul superior. Deci, clase pentru toate formele de învăţămînt, cu examene de admitere în limba maghiară şi la toate nivelurile – cum aţi şi spus-o: pînă la doctorat. Dacă asta se realizează, restul rămîne o chestiune de opţiune, nu de necesitate. Problema este că ***întreaga comunitate maghiară dorește ca şi Istoria şi Geografia să se învețe în limba maternă****. Iar de acest lucru este firesc să se ţină cont, pentru că e vorba despre copiii maghiari, nu despre copiii români. Dumneavoastră motivaţi cu interesul copilului maghiar, considerînd că exersarea limbii române la alte discipline i-ar asigura lui o cunoaştere bună a acesteia. E fals, domnule Pruteanu. Exersarea limbii române de către copiii maghiari are la bază utilizarea ei în mediul în care trăiesc – prea puţin se întemeiază pe utilizarea ei în cadrul unor discipline. Iar dacă acest lucru nu e valabil, ce rămîne din efortul dumneavoastră de a denunţa şi a schimba conţinutul ordonanţei de urgenţă privind amendarea* Legii învăţămîntului? *Rămîne, din păcate, numai răul pe care îl faceţi relaţiei dintre români şi maghiari şi stabilităţii actualei coaliţii guvernamentale. Aceasta este şi şocant în „lupta" dumneavoastră: caracterul evanescent al scopurilor, amploarea efectelor – negative! – ale demersurilor.*

Nu vreau însă să ocolesc punctul pe care mi-l reproşaţi în primul rînd. Dumneavoastră reproduceţi art. 15 din regulamentul Senatului şi contestaţi faptul că l-aţi fi violat. Domnule Pruteanu: spiritul art. 15 este că ***revenirea asupra unui articol al proiectului de lege are loc la adăugarea unei argumentaţii esenţiale faţă de ceea ce s-a spus anterior****. (Altfel, la fiecare şedinţă s-ar repeta votarea articolelor peste care s-a trecut.) Ştiţi bine că nu acesta a fost cazul. Eu cred că dumneavoastră aţi violat într-adevăr spiritul acestui articol. Dar e la fel de adevărat, aveţi toată legitimitatea de a spune, arătînd litera art. 15, că aţi avut dreptul să reveniţi asupra textului din ordonanţă discutat. Chiar credeţi că aţi respectat ceea ce avea în vedere articolul 15 din regulament?*

În acest caz, vă cer scuze, domnule Pruteanu.

9 octombrie 1997

Şomaj, locuri de muncă, pensii

Interviu cu ALEXANDRU ATHANASIU, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale,

realizat de AURELIAN CRĂCIUN

Va creşte şomajul

La cît apreciaţi că se situează astăzi nivelul de subzistenţă pentru o persoană?

S-au făcut studii de către mai multe institute, care dau date contradictorii, pentru că metodologia diferă. Institutul pentru Cercetarea Calităţii Vieţii a comunicat că traiul decent este la un milion de lei, iar traiul de subzistenţă la 500.000–600.000 lei. Noi considerăm, bazîndu-ne pe datele din primul semestru al acestui an, că nivelul de subzistenţă se plasează la aproximativ 300.000 lei. Va trebui să uniformizăm criteriile după care se apreciază şi nivelul de subzistenţă, şi nivelul de sărăcie şi nivelul de trai decent.

În ansamblu, putem vorbi despre o creştere a venitului mediu, în ultimele luni?

Sigur, el a crescut, dar problema care se pune este cea a puterii reale de cumpărare. În prima parte a anului, a avut loc o scădere a puterii reale de cumpărare. Salariul din luna ianuarie '97 a reprezentat 80,5% din salariul lunii decembrie. Acesta însă nu e un aspect foarte relevant, pentru că, în luna decembrie, s-a dat şi al 13-lea salariu. În urma indexărilor din august, salariul acestei luni reprezintă aproximativ tot 80% din salariul lunii decembrie, iar spre sfîrşitul anului, ca urmare a indexării cu 14% din trimestrul IV, se va ajunge probabil la un nivel apropiat de valoarea salariilor din ianuarie '97. Deci se va mai recupera din puterea reală de cumpărare în raport cu salariul lunii decembrie '96, care, repet, era uşor deformat de veniturile suplimentare din acea perioadă. În prima parte a anului a avut loc un derapaj al puterii reale de cumpărare, legat şi de rata mare a inflaţiei (30% în perioada martie–aprilie '97). Odată cu jugularea ratei inflaţiei, care a coborît la 0,7% în luna iulie, la 3,5% în luna august şi, probabil, la 2 şi ceva la sută în luna septembrie, are loc o redresare a puterii reale de cumpărare prin salarii, pentru că, în fond, asta interesează, salariul real.

Cum a evoluat şomajul în ultimele luni, faţă de decembrie '96?

În luna iulie, rata şomajului era de 6,8%, faţă de 6,6% în '96. Datele pe care le vom primi în septembrie pentru august (pentru că ele se primesc cam cu 2 luni diferenţă) vor reflecta o creştere mai substanţială a ratei şomajului, probabil cu 1 punct şi ceva–2 puncte, ca urmare a programelor de reformă, mai ales în minerit, dar şi în alte ramuri ale economiei. Sigur că şomajul va urca, probabil cu un punct–două acum, poate şi mai mult spre sfîrşitul anului. Dar deocamdată, la nivelul lunii iulie, creşterea era nesemnificativă, de 0,2 procente în 7 luni.

Credeţi că această creştere redusă a fost în strînsă legătură cu viteza scăzută a procesului de reformă?

Într-adevăr, o anumită încetinire a procesului de reformă, în primele luni ale anului au condus la o stabilitate a ratei şomajului în jurul unei cifre, dintre cele mai joase în România după 1990. Rata şomajului, de 6,6% în '96, era cea mai scăzută, iar creşterea din iulie era nesemnificativă. Sigur însă că, în august şi în lunile care urmează, rata şomajului va creşte ca urmare a accelerării acestui proces de restructurare. Numai în sectorul minier, din aproximativ 150.000 de mineri, cam 70.000 au fost disponibilizaţi, nemaivorbind şi de celelalte întreprinderi care au intrat în programul de restructurare, prin privatizare sau lichidare.

Lucrările de infrastructură vor genera locuri de muncă

Aţi anticipat faptul care se petrece acum cu minerii, anume că vor să plece chiar şi cei care nu trebuiau să fie concediaţi, ca să primească acele compensaţii?

Sigur că da, noi am avut în vedere,

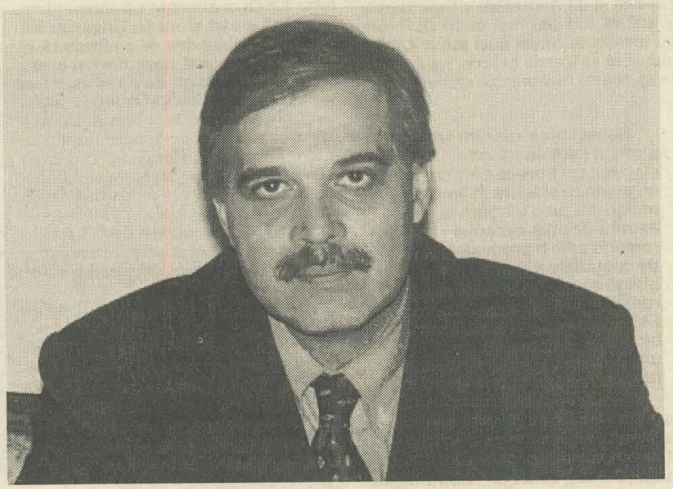

cînd am prevăzut – prin *Ordonanţa 22* – posibilitatea disponibilizării inclusiv la cerere, că va exista un număr consistent de persoane care vor dori să înceteze activitatea pe considerente diferite. Unii dintre aceşti oameni care au renunţat să mai lucreze, au gospodării în Moldova, unde, de altfel, trimiteau bani în timpul cît lucrau. Pentru ei este interesantă această variantă. Sigur, alţii iau aceşti bani pentru că suma în sine i-a atras. Noi am dorit să existe o restructurare mai facilă, pentru că altfel ar fi fost probleme mari cu disponibilizarea minerilor, deci am vrut să le oferim şi un avantaj evident care să fie valorificat la opţiunea lor. Probabil că rolul *Ordonanţei* 22 e pe cale de a-şi epuiza importanţa, pentru că deja se observă o încetinire a acestor cereri, pe de o parte, iar pe de altă parte, mineritul restructurat în aceste condiţii este o activitate care, în anumite zone, poate fi şi este deja profitabilă, nemaifiind subvenţionată.

Ce se va întîmpla mai departe cu cei disponibilizaţi în masă?

Ar fi absurd să spunem că absolut toată forţa de muncă disponibilizată de aici va fi reintegrată imediat pe piaţa forţei de muncă. Aici sînt mai multe variante. Sigur, cei care se întorc şi care au deja pămînt pot să înceapă o activitate avînd aceşti bani. Pe de altă parte, pentru cei care nu au asemenea posibilitate, trebuie gîndite următoarele lucruri: 1) reconversia lor profesională; în acest sens, la Petroşani se vă crea un centru de reconversie pentru care s-au alocat deja 400 milioane lei şi 2) finanţarea unor mari lucrări de infrastructură, pentru care s-a şi mărit plafonul de îndatorare publică a României, în principal pentru lucrări în construcţii şi drumuri, lucrări care pot genera noi locuri de muncă, cu atît mai mult, cu cît activitatea specifică minerilor este foarte apropiată de cea pe care ar desfăşura-o. Pentru zona Valea Jiului există un program de reabilitare atît a infrastructurilor, cît şi a păşunilor din această zonă tradiţională pentru creşterea animalelor, de dezvoltare a altor servicii în această zonă şi, desigur, de creare a unor facilităţi fiscale, urmărindu-se deci apariţia unei zone speciale în această parte a ţării care să atragă investiţii autohtone sau străine. Este un complex de măsuri care presupune timp, care trebuie concertat şi urmărit cu tenacitate să se realizeze şi care, în timp, va duce la absorbţia forţei de muncă disponibilizate în această perioadă. Sigur, asta nu se va întîmpla mîine, dar noi credem că există un respiro, pentru că aceste persoane au totuşi acest venit mai mare decît ar fi avut dacă continuau să lucreze. Or, eu cred că în România opinia publică nu a fost atît de inflamată de ceea ce se întîmplă cu aceşti oameni, cînd 11% din forţa activă a României erau şomeri (în '94) şi trăiau numai din ajutorul de şomaj, care nu era mai mare decît astăzi. Aceşti oameni au, timp de 20 de luni, dacă îşi împart cu chibzuinţă banii, o sumă care înseamnă 1 milion şi ceva net. E timp să instrumentăm toate aceste măsuri ca, în momentul în care se termină aceşti bani, ei să poată să reintre într-o activitate profesională.

Coresponsabilizarea partenerilor sociali

Ce detalii puteţi da despre Agenţia Naţională de Ocupare a Forţei de Muncă?

Acest proiect important a fost ţinut la sertar de guvernul anterior vreo 2 ani şi ceva, iar de cînd am venit aici a fost una din priorităţile noastre şi ale partenerilor sociali, fiind refăcut complet şi, în această săptămînă, cînd am avut ultima discuţie cu partenerii sociali în Comisia Consultativă de Dialog Social de la nivelul ministerului, am căzut de acord asupra ultimei forme. Vreau să-l mai văd o dată personal, pentru a fi înaintat la ministere, în vederea avizării şi, ulterior, cabinetului. Eu sper că în curînd proiectul va intra în dezbaterea guvernului pentru a fi înaintat apoi la Parlament. În sine, crearea Agenţiei induce următoarele idei importante: în primul rînd, administrarea fondului de şomaj se va face de către această Agenţie care este constituită în sistem tripartit, fiind alcătuită din reprezentanţi ai guvernului, sindicatelor şi patronatului. Prin aceasta se obţin două lucruri fundamentale: înlăturarea oricărei suspiciuni în privinţa modului de folosire a fondului de şomaj, o transparenţă totală şi, în al doilea rînd, o coresponsabilizare în gestiune a partenerilor sociali. Au mai fost diferite acuzaţii aduse autorităţii guvernamentale, că nu gestionează bine acest fond, că nu adresează aceste sume de bani corect ş.a.m.d. Acum, cînd va intra în vigoare proiectul, partenerii sociali vor fi laolaltă răspunzători de modul cum se gestionează aceşti bani. Este şi o descentralizare a deciziei privind un fond public, care intră în spiritul programului de guvernare. Noi am promis descentralizarea în luarea de decizii de la nivel central la nivel local, de la nivel guvernamental la nivelul societăţii civile. Agenţia va furniza servicii multiple de plasare a forţei de muncă, de reconversie a acesteia, de orientare în carieră, de instruire antreprenorială, deci toată gama de servicii care să stimuleze şi să creeze condiţii adecvate pentru inserţia pe piaţa forţei de muncă. Mai mult decît atît, aceste servicii vor fi executate prin intermediul structurilor Agenţiei, dar, şi asta mie mi se pare iarăşi foarte important, eu ţin foarte mult ca toate serviciile (inclusiv cele de plasare) să poată fi realizate pe bază de contracte cu agenţi economici privaţi sau cu fundaţiile şi cu asociaţiile care au în obiectul lor de activitate un asemenea obiectiv.

Măsuri active pentru combaterea şomajului

Ce facilităţi le sînt oferite patronilor care angajează şomeri sau tineri absolvenţi, în general, celor care creează locuri de muncă?

Asta este o veche bătălie pe care eu am dus-o personal pentru că pe piaţa muncii, mai importante decît măsurile pasive de acoperire a unor nevoi ale celor care nu au un venit profesional (cum ar fi indemnizaţiile), sînt măsurile active care să stimuleze absorbţia pe piaţă a forţei de muncă disponibile. Noi avem două măsuri, care sînt importante, dar nu suficiente. Prima se referă la modificarea operată în acest an la *Legea şomajului*, e vorba de articolul 24, prin care s-au ameliorat condiţiile în care patronii pot primi credite cu dobîndă diminuată dacă angajează şomeri, fiind vorba de o dobîndă de 20%, în cazul în care angajează persoane din rîndul şomerilor pe cel puţin 50% din posturile vacante. În

această privinţă sînt de făcut cîteva observaţii: în acest an, programul de creditare a întreprinderilor mici şi mijlocii oferă facilităţi şi pentru o parte, şi pentru cealaltă: pentru patroni creditul este mult mai ieftin, iar pentru şomeri apare posibilitatea de a găsi un loc de muncă acolo unde se creează asemenea locuri datorită facilităţilor fiscale acordate. Pînă de curînd, din păcate, nici o bancă nu a dorit să deruleze sumele care erau prevăzute în bugetul asigurărilor sociale, respectiv în bugetul fondului de şomaj (150 de miliarde), întrucît băncile au considerat că este o operaţie care nu le aduce profit. Noi am organizat o licitaţie la care băncile s-au prezentat, nu au făcut nici o ofertă şi au plecat. În fine, am găsit înţelegere, după multă vreme, la Banc Post, care a preluat, începînd cu semestrul doi, sumele destinate creditării întreprinderilor mici şi mijlocii. Pe de altă parte, din păcate, presa a făcut foarte puţin pentru a aduce la cunoştinţa patronilor faptul că există această facilitate de creditare. Nu avem încă foarte multe cereri, deşi dispunem pînă la sfîrşitul anului de 80 de miliarde pentru aceste credite, în condiţiile în care creditul a fost şi este în continuare relativ scump şi cu condiţii de restituire relativ grele.

A doua măsură activă, pe care o consider pînă acum una din importantele iniţiative pe care le-am avut aici în minister, a fost aceea de subvenţionare a salariilor absolvenţilor, lucru realizat prin *Ordonanţa nr. 35*, care prevede foarte clar că, pentru fiecare absolvent, timp de un an de la absolvire, dacă este angajat, patronul plăteşte un salariu din care 70% este subvenţionat de la fondul de şomaj. Deci, noi dăm 70% din salariul de bază net, iar patronul poate să stabilească un salariu normal, nu unul minim, cum era înainte, cînd se plătea de fapt ajutorul de integrare profesională. Angajatorul are însă obligaţia ca, încă cel puţin 2 ani de zile după perioada de un an, cît se subvenţionează salariul, să păstreze contractul de muncă cu acel absolvent, în caz contrar el urmînd să restituie banii primiţi. Aş îndrăzni să spun că este o măsură foarte bună, cel puţin teoretic. Ea a fost apreciată în Occident şi în Japonia.

Sistemul privat de pensii

Aţi afirmat mai demult că, odată cu înfiinţarea Caselor de pensii private, ministerul va fi degrevat de problema pensiilor. Ce înseamnă aceasta?

Este o informaţie care, din păcate, a fost total distorsionată în presă, deşi eu am fost foarte clar. Este vorba de faptul că, prin proiectul noii legi a pensiilor, administrarea fondului de pensii se va face de către o nouă instituţie autonomă, Casa Naţională de Pensii, ceva similar cu Agenţia Naţională de Ocupare şi Formare Profesională. Deci, Ministerul Muncii nu va mai gestiona direct acest fond, dar politica în domeniu va rămîne un atribut esenţial al ministerului. Gestionarea fondului de pensii se va face de această Casă Naţională, care va avea un consiliu de administraţie în structură tripartită, incluzînd partenerii sociali şi componenta guvernamentală. Casa Naţională de Pensii va asigura rularea acestor fonduri şi va da un raport anual de execuţie bugetară în faţa ministrului Muncii, iar politicile în domeniul pensiilor se vor face, de la legislaţie la marile programe legate de pensii, de către Ministerul Muncii. Nu înseamnă că ministerul uită această problemă, numai că operarea fondurilor, ca şi în cazul fondului de şomaj şi al Agenţiei Naţionale de Ocupare a Forţei de Muncă, se va face tripartit, transparent, cît mai profitabil, tocmai în această idee de descentralizare a deciziei. Chiar dacă prin proiectul noii legi se vor opera corecţii importante, care să-i asigure o anumită soliditate financiară, este foarte clar că sistemul public de pensii nu poate susţine pe termen lung prestaţii la un nivel acceptabil, deci nu se vor putea furniza pensii la un nivel al ratei de înlocuire a cîştigurilor profesionale care să ofere venituri decente. Se vor putea da pensii, dar acestea nu vor oferi surse de trai suficiente, la un nivel acceptabil. De cînd am venit aici, am considerat urgentă crearea unui sistem complementar care să nu se substituie sistemului public de pensii, ci care să se alăture acestuia în ideea că, pe de o parte, asigurînd încă o pensie din sistemul privat, veniturile pensionarilor vor creşte şi vor fi la un nivel de înlocuire a venitului profesional foarte apropiat (ideea este să se ajungă la 70% din venitul profesional, aşa cum se întîmplă în multe ţări). Pe de altă parte, dorim ca aceste fonduri de pensii private să constituie fonduri de investiţie în economia românească, deci ele vor avea o dublă funcţiune. Pe de o parte, vor fi fonduri de investiţii, de dezvoltare economică, iar pe de altă parte, vor fi fonduri de consum pentru că din acestea se vor plăti o serie de pensii. Noi avem deja ***Cartea albă a sistemului privat de pensii***, elaborată foarte bine şi foarte repede. Vom asigura tipărirea unui număr foarte mare de exemplare pentru ca lumea să ia cunoştinţă de ceea ce gîndim şi vrem noi. Ea va fi transmisă presei şi tuturor celor interesaţi. În esenţă, sistemul privat de pensii va avea aceste caracteristici: va fi un sistem complementar, alăturîndu-se sistemului public şi, probabil, va fi un sistem obligatoriu, deci participarea nu va fi facultativă, din considerente de natură economică, pentru că, dacă vrem să fie un sistem foarte solid, el trebuie să aibă contribuţia mai multor persoane. Or, el nu poate funcţiona cu un număr mic de abonaţi. Studiile în domeniu spun că abia de la 15.000 de persoane un sistem privat de pensii poate deveni funcţional. Caracteristic va fi şi modul de administrare al acestui fond de pensii. Ne gîndim la un sistem concurenţial, deci vor fi mai multe societăţi care vor putea administra fondurile de pensii; vor exista, credem noi, pentru început, vreo 4–5 fonduri de pensii. Un lucru asupra căruia vom mai reflecta este dacă fondurile vor fi administrate de societăţi de asigurare ori de bănci. O precizare importantă: aceste fonduri de pensii vor fi separate complet, din punct de vedere patrimonial, de patrimoniul acelor societăţi, asta însemnînd că, în cazurile cînd societatea respectivă ar avea dificultăţi financiare în legătură cu propriile afaceri, acestea nu se vor repercuta în nici un fel asupra fondului de pensii private. Practic, acea firmă va fi doar managerul şi nu proprietarul fondului. Şi sînt multe amănunte tehnice de reguli prudenţiale, respectiv în ce va fi investit fondul, pentru că el se va comporta şi ca un fond de investiţii, reguli care vor fi prevăzute în lege. Se vor stipula procentele care vor fi investite, categoriile de afaceri în care nu este permisă investiţia din fondurile private de pensii şi, desigur, rentele care se vor acorda ş.a.m.d. În fine, ar mai fi un ultim lucru de subliniat, **constituirea fondurilor**. Evident că noi pornim pe ideea ca, în primii ani, acest fond să fie folosit pentru dezvoltarea economiei româneşti. În consecinţă, este clar că el nu va face plăţi de la început, ci după 10–15 ani de la constituire, tocmai pentru a se consolida şi a se dezvolta financiar. Ei bine, pentru a avea un capital relativ solid, care să se reîntoarcă în economie, noi sperăm că din privatizare se va finanţa capitalul de pornire al acestor fonduri, pentru că, pînă se adună contribuţiile, fondul trebuie să aibă un capital de pornire. Din contribuţia pentru asigurări se va duce o bună parte către sistemul public, şi o anumită parte (între 6 şi 8%) către fondul privat, fără a depăşi însă pe ansamblu valoarea cotei de contribuţie care există în prezent. Bazîndu-se pe partea care se va duce obligatoriu către fondul privat de pensii şi pe fondul de dezvoltare din care sperăm să obţinem o parte pentru constituirea capitalului de pornire a acestor fonduri private de pensii, ele pot începe activitatea, şi eu cred că, dacă vom reuşi, reforma economică în România va demara puternic, ştiut fiind faptul că în foarte multe ţări, între care şi Statele Unite ale Americii, fondurile private de pensii sînt printre principalii investitori pe piaţa de capital. Crearea fondurilor private de pensii reprezintă o componentă principală în structurarea şi dinamizarea pieţei de capital. Putem realiza chiar prin pensii, deşi pare paradoxal pentru unii, foarte multă reformă economică în România.

Servicii superioare, cu aceiaşi bani

Cum colaborează ministerul cu organizaţiile neguvernamentale pentru protecţia celor fără venituri, a defavorizaţilor, a pensionarilor?

În vara aceasta am promovat un proiect de lege privind subvenţionarea organizaţiilor neguvernamentale care desfăşoară activitatea de asistenţă socială. Acest proiect este deja în dezbatere la Camera Deputaţilor, în Comisie, şi el prevede că din bugetul statului se subvenţionează toate ONG-urile care au ca obiect de activitate asistenţa socială, desfăşurînd activităţi de cantină socială sau de instituţie de ocrotire a persoanelor fără venituri, de tipul căminelor de bătrîni ş.a.m.d., plătindu-le la nivel maxim costul alocaţiei de hrană şi de îngrijire care se plăteşte în instituţiile de stat. Pentru prima dată în legislaţia românească, statul subvenţionează organizaţii neguvernamentale, e adevărat, în cîmpul de aplicaţie al competenţei Ministerului Muncii, şi e de dorit ca şi în alte domenii această iniţiativă a noastră, limitată la obiectul specific al asistenţei sociale, să fie urmată şi dezvoltată. În măsura în care noi dorim ca societatea civilă să se dezvolte, să preia unele din competenţele statului, este normal să încurajăm acest lucru pentru că, la un moment dat, serviciul prestat de o structură a societăţii civile poate fi mult mai bun decît cel prestat de o instituţie a statului. Cu alte cuvinte, dacă noi încurajăm dezvoltarea unor asemenea aşezăminte sociale, care vor furniza servicii de asistenţă socială la din ce în ce mai mulţi oameni, nu va mai fi necesară funcţionarea unora din instituţiile de ocrotire ale statului şi, deci, cheltuiala nu va fi mai mare, ci se va deplasa de la instituţii birocratice ale statului, unde furnizarea de servicii nu a fost la nivelul aşteptat, către asemenea organizaţii care pot face mai bine acelaşi lucru, cu aceiaşi bani.

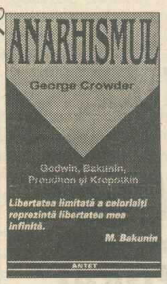

ANARHISMUL
de George Crowder

„Libertatea limitată a celorlalţi reprezintă libertatea mea infinită".
Mihail Bakunin

• Anarhismul: un ghid al luptei împotriva Statului.
• Anarhismul: singura alternativă faţă de stânga sau dreapta politică.

Lei: 15500

Doresc să primesc această carte, cu plata ramburs, la adresa indicată mai jos:

Expeditor:
Numele .....
Oraş (Localitate) .....
Strada ..... nr. .....
Bl. .....Sc. ..... Et. ..... Ap. .....
Judeţ (sector) ..... cod .....
Tel. .....

CARTE POŞTALĂ
Post răspuns
Nu timbraţi

Destinatar:
Editura ANTET
O.P. 22 C.P. 285
Sector 1, Bucureşti
Tel: 01-6175332

CONCURS
pentru ocuparea postului de SECRETARĂ (maximum 30 ani) la STUDIOUL VIDEO GDS.
Vineri 17 oct. şi sîmbătă 18 oct., Calea Victoriei 120, tel: 615.63.58.

Furtună la Bucureşti

În drum spre Salonic, anul acesta Capitala culturală a Europei, spectacolul ***Furtuna*** a poposit la Bucureşti pentru două reprezentaţii, doi fiind şi actorii români invitaţi în distribuţia internaţională.

În urmă cu doi ani, în cadrul Festivalului Uniunii Teatrelor din Europa, aceeaşi echipă de realizatori cucerea publicul bucureştean cu o extraordinară montare a altei piese shakespeareane, ***Visul unei nopţi de vară***, gîndită în aceeaşi cheie stilistică a eclectismului, caracteristic actualităţii, bîntuită simultan de visul Uniunii Europene şi coşmarul naţionalismului sălbatec.

Plecînd de la afirmaţia unui om de ştiinţă – *„Pentru a o face să comunice, lumea trebuie «redusă» la scheletul ei şi explicată prin teorie sau ipoteză"* –, regizoarea **Karin Beier** (secondată de **Joachim Lux**) a simplificat la extrem textul capodoperei, prevalîndu-se de faptul că una din sursele de inspiraţie s-ar părea a fi fost o canava de *commedia dell'arte*. Eliminînd mult din frazele digresive cu un sporit grad de ambiguitate (ambiguitate ce conferă valoare inepuizabilă operei shakespeareane), s-a lăsat loc suficient adiţionărilor aleatorii, conotaţiilor diverse, unele conjuncturale, altele facile sau pur şi simplu inutile.

Anulînd orice fel de graniţe, nu doar lingvistice (fiecare vorbeşte în limba maternă: finlandeză, italiană, engleză, germană, franceză, sîrbă, română), ci şi de sex (femeile abordează bărbăteşte cîteva roluri masculine, nu şi invers!), actorii îşi fac apariţia la rampă îmbrăcaţi aproximativ „de stradă" (costumele **Mariei Roers** urmînd treptat, treptat să individualizeze caracterele), antrenaţi într-un joc „de încălzire" superfluu în care „mărul discordiei" sînt nişte... roşii „de efect". Ceea ce plasează atît demersul filosofic, cît şi pe cel spectacular sub semnul derizoriului.

Maniera de interpretare.e şarjată, clovnească, atenţia fiind reţinută în special de semipantomima cuplului Stephano (**Faith Tingle**, Londra)-Trinculo (**Mladen Vasary**, Zagreb), căruia i se alătură Caliban (**Wolfgang Maria Bauer**, München) într-o reeditare parodică a alegoriei puterii. Costumaţi oarecum la fel, cei doi servitori-măscărici se complac în situaţia de naufragiaţi colonizatori ai unicului băştinaş întîlnit. Inocent într-ale politicii, răzvrătitul primitiv este un tînăr chipeş, abrutizat prin predestinare şi căruia grima albă încearcă să-i estompeze trăsăturile normale. Dovadă faptul că, pînă a-şi afla viitorul soţ, Miranda îi face avansuri, stăpînită de o curiozitate firească vîrstei şi... pustietăţii. Tînăra exilată, căreia **Anca Sigartău** (Bucureşti) îi redă cu discreţie deruta, apare confuzionată de aventura în care a azvîrlit-o nu atît soarta, cît inconştienţa paternă. Pentru că protagonistul – în această insolită viziune – şi-a sacrificat nu doar regatul, ci şi ipostaza de părinte pătimaşei pasiuni pentru studiul naturii umane şi eventuala ei ameliorare. Prospero, în interpretarea lui **Dan Marius Aştilean** (Bucureşti), e un vajnic şi impasibil observator al experienţelor provocate de el însuşi.

Debarasîndu-se de iluzionismul baroc îndeobşte folosit, scenografia lui **Florian Etti** propune în contururi ferme o geometrie clară: scena-laborator, insula deopotrivă iad şi paradis e delimitată ca o platformă circulară înclinată, asemeni unei secţiuni transversale prin chiar globul pămîntesc, a cărui istorie concentrată se derulează în această piesă.

Sinteza laitmotivelor shakespeareane are un titlu ce evocă nu întîmplător semnificaţia biblică a termenului, indicînd coaliţia celor trei elemente primordiale – focul, apa, aerul – împotriva sferei terestre, într-o necesară intervenţie divină, punitivă. Astăzi, la sfîrşit de secol XX şi început de mileniu trei, perspectiva romantică a renaşterii prin apocalipsă apare însă relativă. A orchestra armonic entităţile contradictorii ce tulbură necontenit firea omenească – forţa şi nevolnicia, libertatea şi dependenţa, dragostea şi ura – se dovedeşte, pentru încă o dată, a fi o tentativă sortită eşecului. Meritul esenţial al spectacolului este tocmai acela de a semnala absurditatea oricăror utopii. În ciuda infuziei de umor şi muzică celestă executată *live* de **Frank Kollges** şi **Achim Kramer**, concilierea propusă nu este decît de suprafaţă, cum sugerează şi „Perinişa" în care se prind eroii la un moment dat.

Memorabil rămîne personajul creat de **Karin Pfammatter** (Elveţia): un alb Ariel devitalizat, un Ariel arierat aproape, cu un limbaj nearticulat decantat în vocalize – sublime uneori, sfîşietoare alteori – şi cu o gesticulaţie limitată la o figură grimnastă obsesivă; cumpăna simbolizînd imposibilul echilibru al antagonismelor eterne.

Descifrînd tragismul acestui personaj se limpezeşte şi menirea actualului Prospero, care, în numele înaltelor idealuri, uzează şi de contrariul lor, profesînd flegmatic arta activării raţiunii. Singura cale de supravieţuire.

IRINA COROIU

Regele Mihai I în România

Între 10 şi 16 octombrie, Majestatea Sa Regele Mihai I şi Regina Ana se află în vizită în România. Majestăţile Lor au sosit pe aeroportul Otopeni pe 10 octombrie, ora 13.40, iar pe 11 octombrie s-au deplasat la Alba Iulia, unde pe 12 octombrie ora 10.30 au participat la slujba de la Catedrala Reîntregirii Neamului prilejuită de împlinirea a 75 de ani de la încoronarea Majestăţii Sale Regele Ferdinand I. La ora 12.00, Regele Mihai a rostit o alocuţiune. Pe 14 octombrie, Majestăţile Lor participă la Iaşi la slujba religioasă de la Catedrala Metropolitană, prilejuită de pomenirea Sfintei Cuvioase Paraschiva. Sosirea la Bucureşti este programată pentru 15 octombrie, după-amiaza. Pe 16 octombrie la ora 15.10, Majestăţile Lor vor pleca spre Geneva de pe aeroportul Otopeni.

DIN SUMARELE VIITOARE 22

- *Interviuri cu: **Ana Blandiana**, preşedinta Alianţei Civice; **György Frunda**, senator UDMR; **Ilie Constantin**, scriitor; **Luminiţa Petrescu**, consilier de stat; **Traian Orban***
- *Colocviul scriitorilor de la Neptun; interviuri cu: **Ion Caramitru, Laurenţiu Ulici, Dumitru Ţepeneag, Nicolae Breban, Nora Iuga, S. Damian, Vasile Vasilache, Denisa Comănescu***
- ***Vladimir Tismăneanu**: „Despre dosare, delaţiuni şi memorie"*
- ***Maria Someşan**: „Neprofesionalism sau rea-credinţă?"*
- ***Dan Perjovschi**: „Tel Aviv, Ierusalim şi Marea Moartă"*
- ***Alexandru Olteanu**: „Zvonul – arma ideală în războiul politic"*
- ***Niculae Rădulescu Dobrogea**: „Automobilul, prietenul nostru?"*
- ***Daniel Vighi**: „Creştinismul faţă în faţă cu lumea de azi"*

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL
ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

POLIROM NOUTĂŢI

Leon Wieseltier
Împotriva identităţii

«Filozof exilat în literatură, literat care visează mereu pe marginea conceptelor, Leon Wieseltier face parte din categoria scriitorilor la care cuvintele creează, prin ele însele, o realitate palpabilă, o armură de sensuri care aşteaptă să fie descifrate, o magie a semnificaţiei.» (Mircea Mihăieş)

În pregătire:

Adriana Babeţi, Cornel Ungureanu (editori)
Europa centrală. Nevroze, dileme, utopii

Jacques Le Rider
Mitteleuropa

Vladimir Tismăneanu
Mizeria Utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa Răsăriteană

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

CRONICĂ DE CARTE

DAN C. MIHĂILESCU

Antohi, meniu complet

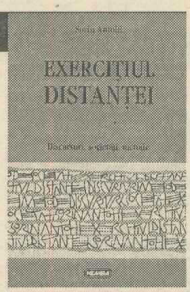

SORIN ANTOHI, Exercițiul distanței. Discursuri, societăți, metode, editura Nemira, 336 pp.

Encomion recapitulativ

Mircea Mihăieș are dreptate cînd îi califică pe Sorin Antohi și H.R.-Patapievici drept *„singurii intelectuali români tineri perfect europenizați"*. *„Dezinvolt, mișcîndu-se cu egală lejeritate în filozofie, în istorie și în filologie, ca și în politologie sau sociologie, Sorin Antohi*, spune Mihăieș, *poate constitui un adevărat model de rapidă adaptare la exigențele unei culturi ajunse la un nou ceas al alexandrinismului. La o învălmășeală căreia îi spunem, în lipsă de altceva mai bun, postmodernism"* (**Empatia rece**, în *Cuvîntul*, nr. 9, sept. 1997, p. 7).

Nu o dată i-am lăudat în această pagină lui Antohi elasticitatea erudiției și forța elegantă cu care se mișcă printre discipline, ideologii, metode, tipuri de discurs. Nu o dată i-am pus cu savoare (și chiar patos) în valoare o calitate, pentru mine unul, esențială în istoricul formelor politice: contextualizarea, analiza comparatistă a fenomenului studiat. În fine, dacă i-am amendat nu o dată retorica savantă, care-l condamnă la ne-popularitate și la stricta circulație de specialitate, i-am subliniat, în schimb, întotdeauna rigoarea demonstrativă, cuprinderea și precizia referențială, precum și bunul dram de ironie ușor relativizantă, calitate vitală pentru buna funcționare a echilibrului ideatic în vremuri aburite și coticite. (Cît despre savanta, aproape sufocanta, retorică, se pare că-i pur și simplu o condiție elementară a breslei erudito-academo-universaliste: limbajul „cifrat" devine ca regulă a codului de onoare, sau ca un fel de obedință masonică.)

M-am întrebat adeseori: ce este Antohi? Unde se află **acasă** mintea lui bibliotecărească? în sociologie sau la **nouvelle histoire**? în epistemologie, antropologie culturală, lingvistică, științele politice? L-am urmărit astă-primăvară moderînd o zi lucrările colocviului despre kitschul în (ca) Tranziție, organizat de Andrei Pleșu (recte, de Colegiul Noua Europă, acolo unde vechiul gînd noician al culturii de performanță pare a fi rodit cu încîntătoare eficiență): printre profesori englezi și germani de la universități simandicoase și cu specializări din cele mai variate, Antohi era pur și simplu ubicuu intelectualmente (cînd nu superior de departe), jubilînd *„la răscrucea tuturor domeniilor și metodelor"*, cum singur spune undeva. Se pliază perfect oricărui tip de gîndire și așteptare profesională, punctează la fix, rezumă suculent cît ai clipi, șochează exact atîta cît trebuie printr-o șugubeață trimitere bibliografică, bagă micuța poantă exact cînd trebuie și închide totul într-o formulă pregnantă, într-un soi de balet pufos în care „iepurașii" ajung să se simtă geniali pînă și sub lama cuțitului!

Unde să fie, deci, adevăratul domeniu al unei atari voințe (și putințe) de-a face **intellectual history**?

Istoria ideilor la drum de seară

Unde? În istoria ideilor. Ca și Patapievici, Antohi și-a găsit locul: la răscruce.

Știm de mult că marele atu al intelectualului român în dialog cu Occidentul nu e atît producerea ideilor, dar trăirea acestora, asumarea culturii la modul aproape visceral și, mai cu seamă, enciclopedismul febril, ostilitatea funciară față de specializare, focalizare, cantonare, unidirecționare. Există, fără îndoială, o originalitate a receptării, o unicitate a forței de sinteză, un geniu al sincretismului, ca și un farmec al erudiției à **rebours**, alterat, ce-i drept, de versatilitate, dar nu mai puțin captivant. Toate acestea își intensifică strălucirea în epoci decadente, în vremuri de cumpănă și estuar, cum este și al nostru sfîrșit de mileniu.

Ce altceva poate fi mai seducător acuma dacă nu istoria ideilor? Povestea sfîrșiturilor perpetue și a întrepătrunderilor de curente, antiteze, moduri de cuprindere a lumii. Literatura – mai precis: ficțiunea – a ajuns de-un plictis mortăcios, unde totul merge pe rețetarul arhiprevizibil, în timp ce nonficțiunea și confesivul pur depășesc orice vîrf literar; filozofia, în sensul clasic, dacă n-a murit cu Nietzsche, atunci a murit cu Heidegger, cedînd locul științelor socio-politice; cele exacte au fost îmbibate aproape ireversibil de cele mistice și paranormale, în vreme ce religiile, din cît se luptă mai mult pentru autonomie, dintr-atîta se întrepătrund mai serios. Ș.a.m.d. Ce poate fi, așadar, mai palpitant în ceasul neoalexandrin, postistoric și postmodern de nu divina hoinăreală prin istoria ideilor, plimbarea hyper-eonică pe acest *„vast cîmp de cercetare interdisciplinară"*, cum spune Antohi, care *„combină istoria filozofiei cu istoria socială și antropologia culturală, cu noua istorie culturală și teoria critică, cu epistemologia și istoria științei, cu sociologia și științele politice, cu lingvistica și știința literaturii, cu teoria istoriei și istoria mentalităților (...) Judecata rece respinge desigur asemenea jubilații. Ele rămîn însă singurul privilegiu al intelectualului est-european, poate chiar marele său atu în competiția cu omologii occidentali: atunci cînd veleitățile enciclopedice sînt bine temperate de căutarea statornică a unui orizont mai înalt, inevitabila dispersie a efortului fragmentar nu sfîrșește obligatoriu în dilletantism, superficialitate și provincialism, ci poate fi prefața unei viziuni integratoare. Aceasta din urmă este și miza mea (...) o disciplină veche, controversată, eclectică și fascinantă: istoria ideilor"*.

Iar Antohi mai are, pentru asta, un atu: temperamentul flegmatic, amestecul foarte profitabil de impulsuri ludico-experimentale și răceală analitică. Niciodată patetic, mereu simpatetic, el cultivă „exercițiul distanței", curtoazia moderată, niciodată hohotul, întotdeauna surîsul, fie afabil, fie suav-ironic. Născut spre a fi arbitru, el visează în toate cele slujirea Celei de-a Treia Căi, osmoza polarităților. Departe de a-i fi un Don Juan în raport cu ideile, el nu este nici... ginecolog pur și simplu. Pe scurt, omul european de viitor, ancorat în național cu fire invizibile, dar solide, plutind, în același timp, pe deasupra cupolelor transnaționale, cu grație și deopotrivă, fermitate. Altfel spus, el s-a și autofixat în formula **cold empathy**, empatie rece. Cum să nu ajungă Antohi, la patruzeci de ani, **visiting professor** în SUA și Germania, coordonator de serie la Humanitas și, recent, prorectorul Universității Central-Europene cu sediul la Budapesta?

De la utopie la Tocqueville și România

Cartea de acum le înglobează, ca preocupări, pe celelalte două (*Utopica. Studii asupra imaginarului social*, 1991, și *Civitas imaginalis. Istorie și utopie în cultura română*, 1994). Cele 18 texte acoperă peste un deceniu din viața autorului (1985–1997), alunecă de-a lungul a două axe (Utopia și România) și încheie, mi se pare, un episod al formării/afirmării lui Antohi. Saltul este vizibil și fără întoarcere.

La un capăt, **Sunetul Utopiei** (1985) – eseu de erudiție zglobie și, mai ales, ironie subversivă (la lectură, e obligatorie recompunerea mentală a atmosferei ceaușiste) – „mic exercițiu alexandrin" în linia stabilită de Luca Pițu: *„erudiție cu accente parodice și nihiliste, heterodoxie, opacitate"*. La celălalt capăt, inedit excurs despre Adrian Marino și comparatismul utopic, sau notele despre filozofia lui Mihai Șora, elaborate în cea mai pură tradiție a stilului înalt universitar, cu **Festschrifturile** de rigoare. Antohi s-a dovedit, de bună seamă, infinit mai aproape de linia Al. Zub-Andrei Corbea-Mihai Dinu Gheorghiu decît de maniera Pițu sau opțiunile Dan Petrescu, astfel încît evoluția s-a petrecut întru canoanele academismului și nu înspre patafizică.

Nu mai puțin de șase prefețe/postfețe avem reunite aici: la François Furet, ***Reflecții asupra Revoluției franceze***, la Pierre Manent, ***Istoria intelectuală a liberalismului***, Françoise Thom, ***Limba de lemn***, și Michel Foucault, ***A supraveghea. A pedepsi***, apărute, toate, la Humanitas, între 1992–1997, ca și la două tomuri publicate la Nemira în seria Ioan Petru Culianu, monografia ***Mircea Eliade***, 1995, și ***Eros și magie în Renaștere. 1484***, apărut în 1994. Pe lîngă ele, texte despre Rudolf Steiner și teoria socială antropozofică (să nu uităm „popasul" lui Antohi ca secretar de stat la Învățămînt, în ministeriatul Mihai Șora, cînd școlile Waldorf își făceau apariția la noi), despre Tocqueville, Mircea Eliade, Alexander von Humboldt ș.a. Iar în final, ***Românii în anii '90: geografie simbolică și identitate socială***, unde pasiunea recelui empatic pentru instaurarea celui de-al Treilea Discurs (**deasupra** polarității occidentalism/autohtonism) iese cel mai elocvent la iveală.

Idei, idei la tot pasul. Utopia nu este o **Denkmethode** ci un **Denkspiel**, p. 54. Impasul actual al istoriografiei este evident (p. 77), numai că Antohi crede într-un „discurs nou, integrator" în „deceniile viitoare". Inteligența își supraestimează influența asupra „maselor populare", iar prezentul – nu doar la noi, ci pretutindeni la nivel de colectivitate – e perfect rezumabil în formula lui Tocqueville, citată la p. 121: *„O națiune obosită de lungi dispute consimte cu bucurie să fie înșelată, cu condiția să fie lăsată în pace"*. Apoi *„liberalismul ca soluție dinamică a problemei teologico-politice"* în Estul ortodox, p. 136 (Antohi se înscrie în eforturile demonstrative de tipul Nemoianu, Marino, Alexandru George, Patapievici ș.a.m.d.), unde *„Biserica nu propune un spațiu terț, între spațiul spiritual și spațiul temporal, ci se concentrează pe fuziunea acestora două prin symphonia. Rafinînd: cum se instituie liberalismul în Estul ortodox, dacă aici Biserica nu abandonează rezolvarea bizantină a teologico-politicului?"*. Dar și critica noii limbi de lemn, post '89 (p. 152), sprijinirea credinței lui Culianu cum că spiritul anticapitalist și naționalismul au fost fundamentele culturii române interbelice (p. 181), sublinierea ambiguității antropozofiei pe plan social-politic (p. 203 ș.u), ca și evidențierea derapărilor telegenic-improvizate ale unor Bernard-Henri Lévy sau André Glucksmann (p. 226), ori salutara punere față în față a stîngismului de la EHESS cu profunzimea studiilor de la Centre de Recherches Politiques Raymond Aron (p. 229)... Peste tot puncte incitante.

Arbitraj, moderație, fair-play

Cine vrea să ia pulsul gîndirii lui Antohi să înceapă cu textul final din carte, cel despre România, unde se face radiografia antinomiei occidentalism/autohtonism, fiecare cu argumentele și contraargumentele sale, cu bovarismul, limitele și deschiderile fiecăruia înspre, cum spuneam, un al treilea discurs, ambivalent interogator. Pagina 313 ne aduce surpriza unui Antohi foarte la zi cu dezbaterile pe dilema etnocrație-cosmopolitism ș.a.m.d., iar încadrările făcute unor bine cunoscuți lideri de opinie sînt fără cusur (ca, de ex., *„occidentalism instituțional radical combinat cu o redefinire a unei raison d'Etat în armonie cu integrarea euro-atlantică"*, la Gabriel Andreescu; *„europenism culturalist antimodern, cu elemente de moralism și populism"*, la Octavian Paler; *„naționalism afirmativ, compatibil cu europenismul, dar profund sceptic în privința bunelor intenții occidentale"*, la Al. Zub, nu fără însumarea *„autohtonismului cel mai interesant"* – Ilie Bădescu).

Moderatorul se vede la tot pasul. Antohi este o natură profund catalitică. Este omul conjuncției, nu al disjuncției. Fie că-i vorba de întrepătrunderea văzută în cazul „celor două culturi" (a literaților și a oamenilor de știință) – vezi pp. 62 și 90 – fie că, în cazul discutării intelocratismului, la noi, acuză diletantismul emoțional și cere tehnică și rigoare, ori că înțelege corect esența legionarismului inițial, pe urmele lui Reuben H. Markham, Eliade și Culianu (p. 182), pretutindeni „recea empatie" învăluie protector antipozii în numele trecerii podului. Atitudinea, de pildă, în cazul eseului lui Norman Manea ***Felix culpa*** este pe cît de succint punctată, pe atîta de exemplară ca finețe a verdictului (v. p. 196, un *„articol sever, dar nu necinstit"*, *„corect în ansamblu"*, dar *„nu lipsit de accente răuvoitoare"*, text *„de un crud cinism"* în ultimă instanță etc.).

Cum spuneam, această a treia carte încheie, spiritual și profesional, un cerc în existența autorului. Mediul universitar presupun că așteaptă acuma de la Antohi fie opul (doctoral) al vieții, dedicat integral unei teme, fie o carieră didactică la nivel european etc. În ce mă privește, tare l-aș dori pe Antohi ieșit din hîrtie și intrînd în plinul construcției sociale. Numai că, marfă de lux fiind, l-am dat la export, în vreme ce aici, în mahalaua noastră, s-au făcut mustul și pastrama, iar cîinii latră de mama focului. Dar cum să faci „exercițiul distanței" exagerînd tocmai apropierea?

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

În librării
două auxiliare didactice
HUMANITAS
EDUCAȚIONAL:

Educație civică/clasa a III-a
Caietul elevului
6.900 lei

•

Limba română/clasa a V-a
Caietul elevului
12.900 lei

Pentru reduceri de preț, vă rugăm să contactați Editura Humanitas
la tel. 01/2226623 sau 2228546/int. 25

NICOLAE FILIPESCU

Politica Rusiei şi reintegrarea ţărilor din fosta URSS

Pentru ţările din vecinătatea Rusiei, politica externă şi propaganda oficială a Moscovei sînt neliniştitor de agresive. Destrămarea Uniunii Sovietice şi desprinderea „sateliţilor" sînt considerate de Kremlin doar o maladie temporară. Toate partidele şi grupările politice din conducerea Rusiei sînt complet de acord că refacerea „imperiului" pe teritoriile şi zonele de influenţă din perioada 1947–1989 este un ţel **rezonabil şi de neclintit.**

Dorinţa disperată a ţărilor est-europene de a intra în NATO şi de a scăpa în viitor de sub tutela nefastă a Rusiei, ca şi tendinţele de stabilizare a independenţei naţionale în republicile din fosta URSS sînt tratate de politica oficială şi mass-media ruse ca un simplu efort de manipulare a unor „prieteni naturali" de către „unii duşmani" ai Rusiei.

Evoluţia „inevitabilă" şi „naturală"

Poziţia conducerii ruse în probleme de politică externă şi diplomaţie este prezentată clar în revista oficială *International Affairs*, publicată în limba rusă şi engleză. Revista, redactată la Moscova, apare de patru ori pe an şi se autodefineşte ca *„publicaţie rusă pentru politică mondială, diplomaţie şi relaţii internaţionale"*. Printre consilierii editoriali se identifică Evgheni Primakov, ministrul de Externe rus şi şef al KGB, Alexandr Iasokov, şef adjunct al grupului interparlamentar, Serghei Orionikize, Pavel Smirnov, Nicolai Spaski şi Alexandr Kodakov, directori în ministerul de Externe, Igor Ivanov, prim-ministru adjunct de Externe, şi Vladimir Lukin, preşedintele Comitetului pentru Afaceri Externe al Dumei. Majoritatea articolelor publicate în *International Affairs* sînt semnate de oficiali din conducerea Rusiei şi reprezintă vocea diplomaţiei eşalonului conducător rus.

În esenţă, linia oficială rusă pretinde următoarele: Rusia are „unele dificultăţi" în perioada curentă. Dar a fost şi rămîne o mare putere politică şi militară, cu multe arme nucleare şi cu preeminenţă ştiinţifică şi culturală. Redresarea economică a Rusiei, în viitorul apropiat, este certă. Ţările din fosta Uniune Sovietică se vor grăbi să se realipească Rusiei sub o formă sau alta, iar ţările din vecinătatea fostei Uniuni Sovietice vor redeveni „zone de influenţă". Această evoluţie se pretinde **inevitabilă** şi **naturală**. Deoarece extinderea NATO spre est nu corespunde acestui scenariu, Moscova s-a opus vehement şi continuă să se opună primirii de noi membri în NATO.

România, ca şi celelalte ţări din Europa Răsăriteană şi Centrală, este vital interesată de evoluţia relaţiilor politice şi diplomatice dintre Rusia şi celelalte republici din fosta Uniune Sovietică.

În perioada actuală, Rusia face eforturi diplomatice, propagandistice, organizatorice şi subterane majore pentru o eventuală reintegrare a ţărilor din Comunitatea Statelor Independente (CSI). Dar URSS nu s-a format iniţial prin comunitate de cultură, limbă sau interese naţionale reciproce. Popoarele anexate nu au avut şansa de a se exprima pro sau contra adoptării sistemului comunist şi a încorporării în URSS. Devenind independente, după 1991, majoritatea acestora şi-au regăsit identitatea şi mîndria naţională, limba maternă, cultura şi modul de viaţă tradiţional. Dar nu şi prosperitatea. Din contră, criza economică acută şi convulsiile sociale au cutremurat societăţile noilor state – nepregătite pentru independenţă, democraţie şi economie de piaţă. Cu puţine excepţii, vechile structuri comuniste au rămas la putere, iar nivelul de trai a scăzut vertiginos. Organele de opresiune şi încorsetare a populaţiei nu au fost reformate.

Transparenţa politică, în majoritatea statelor din CSI, este aproape inexistentă. Nu s-au făcut eforturi pentru clarificarea istoriei din perioada comunistă. Nici un cuvînt despre deportările în masă, decimarea intelectualilor locali de coloratură naţională, utilizarea forţată şi exclusivă a limbii ruse, instalarea la conducerea republicilor a unei oligarhii politice şi economice aduse din Rusia şi înregimentarea forţată a populaţiei, toate acestea însoţite de o teroare necruţătoare, condusă de la „Centru".

Din 1991 pînă astăzi, persoane importante din diplomaţia rusă definesc intenţiile Rusiei faţă de vecinii din CSI în felul următor: *„Comunitatea istorico-culturală şi de limbă, tradiţia de existenţă îndelungată într-un stat unit, dependenţa economică moştenită de la fosta Uniune Sovietică şi identitatea pericolelor militaro-politice din partea forţelor extra-regionale vor duce inevitabil şi natural la reunirea statelor CSI..."*, *„Separarea artificială a naţiunilor (CSI) se va normaliza printr-un proces analog reunificării Germaniei şi Vietnamului"*, *„Interesele naţionale, economice şi de securitate ale ţărilor din CSI şi ale Rusiei rămîn în continuare paralele, armonice, comune..."*, *„Rusia rămîne garantul stabilităţii regionale în spaţiul şi în jurul CSI..."*.

Deşi perioada imediat de după obţinerea independenţei a fost tulbure, în ţările CSI situaţia a început să se limpezească. Se conturează clar că **realitatea** relaţiilor Rusiei cu aceste ţări este **profund diferită** de linia oficială rusă.

Realitatea economică

Ca şi Rusia, multe din ţările CSI sînt încă în declin. În 1995, produsul naţional brut al ţărilor din fosta URSS a scăzut cu 5%. În 1994, declinul a fost de 15%. În primele nouă luni din 1996, producţia industrială „comună" în CSI a scăzut cu 3,3%. Individual, performanţa acestor ţări, în 1996, în comparaţie cu 1995, a fost următoarea: Armenia 101,5%, Azerbaidjan 92%, Belarus 102,6%, Georgia 105,2%, Kirghizstan 111,2%, Moldova 97%, Rusia 95%, Tadjikistan 79,8%, Turkmenistan 125,9%, Ucraina 95,7% şi Uzbekistan 105,7%. Comparativ cu 1990, producţia industrială „comună" a ţărilor CSI rămîne la un nivel de aproximativ 48%. Eforturile de a stimula participarea de capital străin pentru investiţii au avut puţin succes în Georgia, Moldova, Rusia şi Ucraina (între 0,2 şi 7% din capitalul total), dar mai mult în Armenia (48%), Azerbaidjan (61%) şi Kazahstan (78%).

Comerţul exterior al Rusiei cu ţările din CSI a scăzut de la 69% în 1990 la 18% în 1995. Toate ţările din CSI au ieşit din zona rublei şi au dezvoltat monede naţionale.

La iniţiativa Rusiei, s-au semnat **sute** de acorduri economice, politice şi financiare, bilaterale şi multilaterale în cadrul CSI. Realitatea însă le-a anulat. Între Rusia şi ţările CSI s-au ridicat bariere economice importante. Pentru ţările CSI, Rusia a devenit un partener economic neimportant. În schimb, prezenţa capitalului din ţări dezvoltate, precum SUA, Japonia, Germania şi Marea Britanie a crescut simţitor. De exemplu, ţările occidentale au dat în 1997 credite şi ajutoare în valoare de 1,5 miliarde de dolari republicilor Kazahstan, Kirghizstan şi Tadjikistan.

Deşi Rusia a făcut progrese în privatizare, economia rusă nu a început să se redreseze. Mafia naţională şi internaţională rusă (în complicitate cu oficiali corupţi din administraţia rusă) este extrem de activă în cel puţin 50 de ţări, inclusiv cele din CSI. Consecinţele nu sînt benefice nici pentru Rusia, nici pentru vecinii ei din CSI.

Deşi propaganda diplomatică rusă încearcă să împletească interesele „comune" de dezvoltare economică şi de investiţii ale statelor din CSI, foştii parteneri ai URSS s-au îndepărtat de „Centru" în privinţa deciziilor şi priorităţilor economice. Posibilităţile Rusiei de a ajuta pozitiv şi de a influenţa dezvoltarea economică a ţărilor din CSI sînt şi vor rămîne anemice pentru mulţi ani. Din aceste motive, este foarte probabil ca tendinţa de separare să continue.

Realitatea politică

Dintre toate ţările din CSI, numai Belarus şi-a declarat deocamdată dorinţa de reintegrare cu Rusia. Pe 2 aprilie 1997, preşedinţii Alexandr Lukaşenko şi Boris Elţîn au semnat ceremonios la Moscova un tratat de integrare. La Minsk, semnarea a fost urmată prompt de demonstraţii împotriva tratatului. Deşi articolul 2 din Actul de integrare prevede ca noua comunitate să se bazeze pe principii democratice, Lukaşenko a fost criticat pe larg în presa rusă ca fiind nedemocratic. El a dizolvat parlamentul, şi-a luat puteri dictatoriale şi a suprimat drepturile civile. Lukaşenko a fost singurul şef de stat din CSI care nu l-a susţinut pe Elţîn în alegerile prezidenţiale din Rusia, în 1996. Tot el a stopat recent livrarea rachetelor nucleare promise Rusiei. Un oarecare progres s-a realizat în integrarea forţelor armate ale celor două ţări. De cînd trupele Rusiei au fost forţate să se retragă din ţările baltice, Belarus a devenit monitorul vestic de alarmă şi linie de tranzit spre teritoriul rusesc neadiacent din Kaliningrad. Dar Rusia nu vrea deocamdată să suporte cheltuielile de integrare cu Belarus şi să aprovizioneze cu energie ieftină economia acestei ţări.

În iulie 1997, Lukaşenko a arestat patru reporteri de la televiziunea de stat a Rusiei, pe motiv că au trecut graniţa ilegal. Unul dintre cei patru, Pavel Şeremet, este încă deţinut de autorităţile belaruse. În replică, guvernul Elţîn i-a refuzat lui Lukaşenko, pe 2 octombrie 1997, permisul de intrare în Rusia. Elţîn i-a comunicat lui Lukaşenko că îi va accepta vizita în Rusia numai cînd reporterul rus va fi pus în libertate. Deşi „declarată", uniunea dintre Belarus şi Rusia rămîne capricioasă şi volatilă.

Pe 29 martie 1997, şefii de stat din Kazahstan, Kirghizstan, Rusia şi Belarus au semnat în Moscova un acord cu privire la integrarea economică şi umanitară în cadrul CSI. Dar **nu** şi integrare politică. Deşi documentul se referă în principal la o uniune vamală, el nu a fost încă pus în practică. Experţii au interpretat acordul mai mult ca un act de expedienţă politică de scurtă durată, sub presiunea Rusiei, decît ca o intenţie reală de integrare a celor patru ţări.

Cu excepţia republicii Belarus, toate celelalte ţări din CSI situate între Marea Baltică şi Marea Neagră rămîn suspicioase în privinţa intenţiilor Rusiei. Ţările baltice au cerut insistent să fie admise în NATO, iar Ucraina îşi păzeşte suveranitatea cu înverşunare. Diplomaţia rusă este **îngrijorată** de evoluţia clară spre independenţă înregistrată de Ucraina, Moldova, Estonia, Letonia şi Lituania. Aceste ţări, ca şi Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan şi Azerbaidjan, în Asia Centrală, sînt din ce în ce mai puţin interesate de relaţii strînse cu Rusia. Ele acţionează politic şi diplomatic **ca şi cum CSI nu ar exista.**

Eforturile diplomaţiei ruse de a prezenta reintegrarea politică a ţărilor CSI în jurul „Centrului" rusesc ca o evoluţie „naturală" sînt în totală contradicţie cu realitatea. Fără teroarea trupelor ruseşti, ţările din CSI îşi continuă evoluţia politică spre independenţă. Cu excepţia incertă a republicii Belarus, nu se întrezăreşte nici o „inevitabilitate" a reintegrării.

Concluzii

Rusia nu a fost şi nu este un model demn de imitat. Politic, economic şi social, Rusia nu este un centru atrăgător în jurul căruia alte ţări normale ar dori spontan să se grupeze sau să se integreze. Ceea ce Rusia înţelege prin „interese comune de securitate" nu corespunde cu interesele potenţialilor parteneri.

Rusia nici măcar nu încearcă să arate că ar exista o diferenţă între politica ei externă şi de securitate actuală şi cea dominantă, deznaţionalizantă şi degradantă a fostei Uniuni Sovietice. Linia oficială rusă nu menţionează nimic despre ororile dominaţiei ruse în perioada comunistă.

Atîta vreme cît diplomaţia oficială şi activităţile subterane ale Rusiei rămîn imperialiste, agresive, stridente şi insensibile faţă de interesele naţionale ale vecinilor, aceşti vecini vor continua să-şi caute protecţie în alianţe cu alte ţări care, poate, le oferă relaţii mai decente. Dacă liderii Rusiei nu înţeleg sau nu vor să înţeleagă această realitate, ţara lor va rămîne prietenul nimănui, va inspira poate frică şi dispreţ dar nu respect sau demnitate. În era informaţională, această politică nu poate fi în interesul Rusiei.

Washington, 5 octombrie 1997

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHEL, RĂZVAN PAUL, AURELIAN CRĂCIUN**; Grafician: **DAN PERJOVSCHI**; Contabil şef: **ALINA CORBU**; Şef serviciu marketing-distribuţie: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **MIHAELA CUCU**; Secretariat: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla, Alexandru Petrea**; Operator calculator: **Lidia Cristescu**; Corectură: **Rodica Toader, Mara Ştefan**; Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu.**

Rubrici: ***ILIE ŞERBĂNESCU*** *(comentariu economic),* ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA, MARIUS BÂZU*** *(comentariu politic),* ***H.-R. PATAPIEVICI*** *eseu („Idei în libertate"),* ***DAN C. MIHĂILESCU*** *(cronică literară),* ***MAGDA CÂRNECI*** *(comentariu cultural),* ***IRINA COROIU*** *(cronică de teatru).*

Consiliul consultativ „22": MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76, e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabil de număr: IULIAN ANGHEL

Număr tipărit cu sprijinul FUNDAŢIEI SOROS

ISSN-1220-5761